

A "Lőretolt" helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS LAP

Annyi mindent kéne,
de ölembe
a tétlen elmúlás
macskateste
kuporodott.

2022. július • V. évfolyam, 8. (51.) szám

• megjelenik négyhetente

Sok jó író kis helyen is elfér ÜNNEPI LAPSZÁM (második rész)

A Brassói Lapok, Háromszék,
Krónika, Nyugati Jelen,
Székely Hírmondó
és Székelyhon melléklete

örökvers

Farkas Wellmann Éva

Áldozat

Hogy megmaradt, hogy élve, az a bűn.
Járkál, tenyészik – emlékeztetőül.

Befejezetlen, nyugtalan gödör.
Magába szippant minden vélt tilalmat.

Időzített rettegés, nyújtott ítélet.
Néha épp látható, mosolyog máskor.

Egyszerű léte szakítja már a szálát,
de semmit nem tesz ellene: létezik.

Élő bűnjel. Szivárog, sose ment fel.
Amíg él, addig így ítélkezik.

...

De meddig még? És őt ki menti fel?
Mivé legyen, kit más bűnére hagynak?

Hiába kér a megtört test felejtést.
Nincs bocsánat az áldozatnak.

látószög

Miklóssi Szabó István

A KRITIKA HASZNÁRÓL

Kritika: valljuk be, már a szó-
nak rossz íze, híre van. Az átlag-
os szóhasználatban nem többet
jelent, mint valami savanyú,
megkeseredett, irigy, netán
rosszindulatú pofa vélekedését
valamiről, amihez valójában
nem ért, de hozzászól. A magyar
nyelvterületen a kritika olyan,
mint Székelyföldön az autósze-
relés, meszelés, asztalosság,
számítógép-javítás – mindenki
ért hozzá.

Szűkítsük a kört az irodalom-
ra. Mondjuk ki, vannak rossz-
indulatú, de jóindulatú kritikák
is. A rosszindulatú kritikát sok
minden befolyásolja, elsősor-
ban a csoportosulás. Az átlagos
olvasónak nincs honnan tudnia,
most elárulom: a magyar irodal-
mat erősen jellemzik a csoporto-

sulások, melyek között nem sok
átjárás van. Persze mindegyik
csoport a maga érdekeit védi,
ezért nem egy esetben a csoport
tagja nem éppen elfogulatla-
nul kritizál egy művet a másik
csoport tagjától. Az én intellek-
tusom még nem ért meg arra,
hogy felfogja, mire jó ez a sok
csoportosulás, de ha beértem és
megértem, ígérem, szűkszavú
jelentést teszek ezen hasznáról;
egyelőre az összefogás pártján
állok, amiről csak annyit, hogy
József Attila is szidta eleget Ba-
bitsot (aztán bocsánatot kért
tőle, kíváncsi vagyok, mennyire
volt őszinte e bocsánatkérés).

A jóindulatú kritika nagy ré-
sze szintén az egy csoporton
belül születik, éppen ezért pon-
tosan annyi is a haszna: alig

Lapszámunkat Bajkó Attila képzőművész alkotásaival illusztráljuk

valami. A jóindulatú kritika
ismérvei: a költő, író az új Goe-
the, Schiller, Petőfi, Márquez,
Hamvas Béla, műve az új Ili-
ász, Gilgames, Faust, Egri csil-
lagok. Általában ha egy alkotót
egy kritikában legendás, olim-
poszi magasságokban trónoló,
egyedi és megismételhetetlen
szerzőhöz hasonlítanak, máris
tudni lehet, hogy az a kritika a
nullával egyenlő. Móra Ferenc
ír erről a jelenségről egy remek

tárcában: a kezdő költőt az ókori
költészet egyik nagy alakjához
hasonlítják, aki ezt fennkölt pá-
tosszal fogadja. No, Móra Feren-
cet mind a mai napig olvassák, a
pátoszos urat pedig azért isme-
rik, mert Móra írt róla.

Vagyis nem a kritika teszi az
alkotót. Ám a kritika teszi a szer-
zőjét! Árulkodik róla, s a szavak
mögött olvasni tudó személy szá-
mára meg is bélyegzi, hiteltelen-
né teszi. A tényleges kritika na-

gyon kevés olvasót érdekel, mert
ez már inkább irodalmi szakte-
rület. A kritika szelídebb testvé-
re, a *recenzió* annál többet tehet
egy alkotás tényleges *bemuta-
tásáért*. A rossz kritika olyan,
mint az a disznóvágás, amikor a
nagybácsi erősködik, majd meg-
szúrja ő az állatot, s perzseléskor
a disznó elszalad, a kapunál üti
fejbe nagyapa a fejszével, s vágja
pofán a nagybácsit, mert: „a lá-
bába szúrta, te barom”.

A SZÉKELY BÓK

Varga Melinda

– Szerusz, Erzszi! Jól nézel ki!
– Szerusz, Rózsi! Te se panaszkodhatsz, jól meg vagy asszonyosodva.
– Nem es kell helyettem kivigye más a nagyszőnyeget, mint nálatok.
– Menj el, menj el, te elül deszka, hátul lécl!
– Hogy vagytok, no?
– Megvagyunk.
– Errefele se dugjátok az arrotkot, amióta minden ünnepkor Németbe jártok a leányotokhoz. El vagytok bőcsülve, hallod-e.
– S a fiunkhoz es Magyarba a feredőbe. Nem érünk rea.

– Látom, a házat es felújítottatok, s békítették a gázt! Pedig erősen drága. Mondták a tévébe, hogy úgy megdrágiccsák, hogy belényeknek az emberek. Meglátod, nem vezet jóra ez a nagyozolás. Meglesz a bőjtje.
– Ne se törődj, a fiam kűd pénzt rea, ha megszorulunk. De mit mind annyit valagászódol te is, most szerelték bé nálatok az új központi fűtést, az es olyan, mintha gáz vóna benn.
– Nem eppen, mert meg kell rakni a kazánt, ahogy nem rakod meg, a meleg ki van menve. A havat reggel a szín elől el kell hán-

ni, másképp bé se jutsz. A kezem örökké le van gemberedve.
– Mé nem kűdöd az uradot? Nem fehérnépnek való munka.
– Mét, mét?! Há csak.
– Azzét biztos, met este a bodegába jól megrészegeedik, s reggel az se tudja, fiú-e vagy leán, nemhogy még felkeljen s tüzet rakjon.
– A te uradat se kell dicsérni, hadd el. Múltkor es láttam, hogy a komámasszonodtól este későn kanyarodott ki, s iszkiri haza a kertek alatt, hogy míg te a gyárból hazajössz, legyen ő es otthon.
– Ejsze teleszkóp van a sze-

med helyibe, hogy te ellátsz a komámasszonig? Két uccával feljebb lakik.
– Nekem nincs, de Teri kománém ott lakik vele szemközt, s ő mondta tegnap a bótba. Más es látta, nem csak ő.
– Csak menjek fel kenyérért, me a derekát eltöröm! A foskűpűje!
– Nem hibás ő semmiétt. Jól tudod, hogy Ámáli kománéd erősen kajtárölű. Örökké viszket neki a valaga.
– Az anyja es ilyen vót, hogy a rosszseb egye meg a fajtájukat!
– Jó na, jó! Ne herrgeld fel magadot úgy, még a végin megüt a

gutta, mint a fesszegbe Józéfát.
– A házat látom, a nyáron küj-jel lefestettétek.
– Le. De nem olyan hitvány ződre, mint tü. Az egész ucca ezen kacag.
– Menj el, menj el! Hát nem es olyan cikóriavirágsárga, mint a tü házatok.
– A leánka hogy van? Rég nem láttam.
– Tanól örökké, nincs hogy lássad. Elmegy az oskolába, s onnan haza, s azzal napszentületig tanól.
– Ejszen papnak készül.
– Hanemegyeb.

VIZSGÁZTATOK, TEHÁT VAGYOK

Szakács István Péter

Közeledik a tanév vége. Múlt héten jelentkezhettünk az érettségiztető bizottságba. Volt, aki kapásból visszautasította, volt, aki hamleti letargiába süllyedve napokig tököldött a problémán. Én azon nyomban beírtam az IGEN-t. Számomra az érettségiztetés létkérdés, tanári hivatásom krédója, még akkor is, ha ezek a mostani vizsgák már vizet sem vihetnek a hajdani megmérettetéseknek.

Ó, azok a régi szép idők! Ha csak rájuk gondolok, a tonnányi teszt, felmérés és dolgozat javításától romlásnak indult hajdan éles szemem bepárásodik a nosztalgiaától. Már szeptemberben elkezdtem a visszaszámlálást. Májustól aztán a tükör elé állva lelkiismeretesen gyakoroltam a szigorú arckifejezést, a méltóságteljes testtartást. A legapróbb részletekre is odafigyeltem. Szemöldököm drámai összevonására éppúgy, mint tekintetem emésztő villámlására, vagy sántáni kacajomra, melyet slusszpoénként a vizsgázók szálnalmas kínlásának végére tartogattam.

A szóbeli vizsga napján már hajnalban bementem a kijelölt osztályterembe, hogy felderítsem a terepet. Nemcsak a padokra firkantott ábrákat, feliratokat ellenőriztem, de négykézlábra ereszkedve *Sherlock Holmes* márkájú, kiváló minőségű kínai nagyítómval a padlót is tüzetesen átvizsgáltam. Ha pedig a pajzán irkafirkák között a vizsgaanyaggal kapcsolatos információkra bukkantam, akciós zakóm turkálós díszszebkendője mellől előkaptam a smirglipapírt, és lecsiszoltam a kriminális felületeket. Igaz, utána keresztthuzatot kellett csinálni, hogy a sűrű porfelhő kiszálljon a teremből, de ezt a múlt kellemetlenséget bőven kárpótolta a sikeres megelőzési akció nyomán érzett felhőtlen örömöm. Ezt követően a végre-valahára bevánszorgó vizsgáztató kollegámmal az asztalra terítettük a tételeket. Mindig gondom volt arra, hogy a nehezebbek kerüljenek alulra, mert tudtam, hogy a vizsgázók holmi atavisztikus babonától vezérelve onnan szoktak húzni. A java azonban a diákok megjelenésével kezdődött. Istennem, mennyire mások voltak, mint tanév közben! Odalett a cifra járásuk, a büszke fejtartásuk, a fennhéjázó modoruk. A fal mellett osonva, leszegett fővel érkeztek. Altestük körkörös izmát úgy összehúzza, hogy légkalapáccsal sem lehetett volna azt a bizonyos zabszemet a közismert

szólásban megjelölt intim zónába feljutatni. Hölgyeim és uraim, csak bátran, csak bátran, invitáltam őket a terembe, mélyen a szemükbe nézve. A mintát *A dzsungel könyvéből* vettem: Ká, az óriáskígyó mustrálta így a megszeppent majmokat. Bent aztán profi motozásnak vettem alá őket. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy azoknikba, alsógatyákba, harisnyanadrágokba és melltartókba rejtett puskákból az évek során tekintélyes méretű gyűjteményre tettem szert.) Na, látják, nem is olyan nehéz, mosolyogtam rájuk álnokul, amikor a tételhúzást követően sápadtan meredtek a sorsukat megpecsételő feladatokra. A csúcsot kétségkívül a szóbelijük jelentette. Már ha szóbelinek lehet nevezni azt a tétova makogást, mely remegő ajkukat elhagyta. Akadtak persze olyan diákok is, akik megpróbáltak folyékonyan beszélni. Őket azonban jó előre kifundált, ravasz keresztkérdésekkel zavartam össze. Legemlékezetesebb szóbeliztetésem során huszonkilenc diákot sikerült megbuktatnom. Ilyen rendkívüli teljesítmény méltó arra, hogy a *Guinness Rekordok Könyvébe* kerüljön, ünnepeltem magam önfeledten. Csakhogy valaki közben értesítette az igazgatót az iskoláját sújtó apokaliptikus katasztrófáról. Nosza, több sem kellett neki! Pár perc múlva feldúltan rohant be euforikus hangulatomat megzavarva. Egy tanügyi intézmény

vezetőjétől joggal várja el az ember, hogy felelős funkciójának megfelelően kultúráltan viselkedjék. Ő azonban originál székel biciskájával a hasam alatt hadonászva a férfiaságomtól való azonnali megfosztásomat helyezte kilátásba, ha nem javítom átmenőre a vizsgajegyeket. Szorult helyzetemben az iroda sarkában álló fémszekrénybe menekültem. Abból a horpadtra döngetett bútordarabból szabadított ki éjszaka az iskola környékén cirkáló rendőrrjárőr.

Pályafutásom során az írásbeli vizsgáztatások alkalmával is igyekeztem becsülettel helytállni. Piros tintával mindig kellőképpen feltankolva láttam hozzá a dolgozatok javításához. Állhatatosan dolgoztam, mint mániákus szű a fában, s csak azért emeltem föl néha a tekintetem, hogy megvető pillantást vessek azon kollegákra, kik idejük java részét pletykálással töltötték körülöttem. Becsülettel végzett, aprólékos munkámnak meg is lett mindig az eredménye: bármennyire is hisztiztek a diákok és a szüleik, az áthúzásaim, a kérdőjeleim és az eredeti szövegre írt számonkérő megjegyzéseim miatt olvashatatlanná vált dolgozatokat képtelenség volt újrjavítani.

Ennek a régi szép világnak azonban egyszerre csak vége szakadt. A tanügyet irányító okostojások betiltották a jegyadást a szóbeli vizsgákon. Hiszen az érettségire jelentkező diákok már tudnak

beszélni, érveltek sunyin, ennél fogva hivatalból jár nekik az átmenést biztosító minősítés. E felettébb felelőtlen intézkedés következtében a tanárt a szóbeli vizsgán melegebb égtájra küldő diák is simán megkaphatja a legmagasabb minősítést, feltéve, ha helyesen fogalmazza meg turisztikai célzatú mondandóját. Ezek a jótét okostojások az írásbeli vizsgáztatásban is belekontárkodtak. Az új szabályzat előírása szerint szigorúan tilos belejavítani a dolgozatokba. Nem vagyunk a sötét középkorban, hogy aláhúzásokkal, kérdőjelekkel, kioktató kommentárokkal alázzuk meg a diákokat, figyelmeztettek a felkészítőkön. Így vált a dolgozatjavítás szakrális eszközéből, a tanárembert kellő méltósággal felruházó, piros tintás tollból tiltott tárgy, mely manapság már csak múzeumokban látható.

Én csak egy átlagos középiskolai tanár vagyok, nem a jövő titkaiba bepillantást nyerő látnok, de ha ebben az ütemben folyik az érettségi átalakítása, bizton állíthatom, hogy hamarosan eljön az idő, amikor a diákok fognak minket, tanárokat vizsgáztatni. Mégpedig hagyományos módon. Kőkemény szigorral. Addig is azonban, amíg ez a csúfság megesis velünk, igyekszem kihasználni a maradék lehetőséget. Mert bizonyítani úgy is lehet, hogy nem javít bele a dolgozatokba az ember. Sőt, el sem olvassa azokat! De ez, kedves kollegák, maradjon köztünk!

„MÉLTATLANKODIK BESZÉLNI NEM TUD”

Károly Dorina *Nős tények* című kötetében arról szól, hogyan lehet jelen lenni s e jelenlétben a másikkal kapcsolatot teremteni egy olyan világban, ahol a gesztusok annyira telítődtek, hogy már csak a testiség ragadható meg belőlük, s ahol a „most” dekódolásához egy végtelenül összetett és ugyanakkor töredezett térben kell tájékozódni.

Hogyan lehet meghallgatni és befogadni fiúcskaként, legényként vagy férfiként egy annyira érzékeny és őszinte női hangot, mint a Károly Dorináé? Mi a tétje a *Nős tények* című kötetben kibontakozó bináris nemi oppozícióknak? Egyáltalán megragadnak-e ezek a binaritásban, vagy egy olyan komplex szubjektum fejlík ki belőlük, amelyik kétségbeesetten próbálja megragadni maga körül a jelent és a nagybetűs másikat, amit s akit a múlt és a jövő elfed, profanizál, kiszípoloz?

A kötet megközelítéséhez jót tesz, ha feloldjuk magunkban személyiségünk nemi szélsőségeit és megpróbálunk a kategóriákon túli én-re és te-re figyelni. Bármilyen sunyin is sugalmazza a cím a nőiség felőli értelmezést, úgy gondolom, hogy a kötet nagyszerűen nyitva hagyja a

kapukat mindenki számára, aki a kapcsolatteremtés és a jelenlét lehetőségeivel való kísérletezést szeretné végigkövetni.

A kötet gerincét a címadó *Nős tények* ciklus képezi. A szövszenetnyi négy sorosok laza kapcsolódásukkal úgy kísérik végig a többi verset, mint egy újra meg újra elhangzó refrén, ami kilencszer előbukkanva nyomatékosítja már pusztá formája révén az alapélményt. A folytathatatlan-ság, a folyamatos feltöredezés, a hagyományosan egységben elképzelt felek folytonos disszonanciája kimozdít a romantikának a (főleg a popkultúrán keresztül hagyományozódott) *happily ever after*-jéből („boldogan éltek, amíg meg nem haltak”). Károly Dorina verseiben nincs happy, nincs ever, csak after van. A gyönyör lehetetlensége, „izzadtsága” folya-

matosan kiegészíti a pillanatot, ami csak egy utólagos, keserű szájízból fogadó reflexióban tud megmutatkozni – „*Fejemet sikoltva döntöttem hátra, / álladról izzadtság cseppent a számra*”. A versnyelv képtelen megmaradni a jelen időben; még olyankor is, amikor az igék a jelenlétet sugallnák, a téma a „most még nem”-be, a „néhá”-ba vagy a „majd”-ba fut ki. (A *Mont Blanc-on túl*)

A versek rapszövegekre emlékeztető dinamikája olykor for-

mabontó megoldásokat eredményez: a hangzás és nem a törvény a fontos, az alapok még prozódiai szinten is megremegnek, s csak a hatás számít, a kovalens és mindenféle kötések már nem jelentenek semmit, csak az én és csak a te vagyunk a magunk izzadt tenyereivel és túltelített szavaival, amik képtelenek arra, hogy véghez vigyék azt, amire (talán) hivatottak: a megragadást. A szubjektum „méltatlankodik beszélni nem tud”. (*Nős tények* 9.) Feltűnő, hogy az utolsó nős tény kétsoros, s így mondhatni tragikus hirtelenséggel szűnik meg a tapasztalatok nyelvbe ültetése, csak a meddőség marad és a méltatlankodás, a vágy egy folytonosan tovaillanó jelen után.

A nyolcadik nős tényekben felbukkan egy bűvös szám, a negyvenegy, ami mintha kijelölné, milyen messze van a távol (*Egy vállalatlan képeslapra*), ahol végleg egybemosódik a „happily ever” utáni vágy (*Azt hiszi nem vágyom soha senki másra / meginvitál húsz év monogámiára / tartanám szavam de at-*

tól tartok nem megy / nem vele képzelem el a negyvenegyét) a tehetetlenséggel (*„Padlórecesegésre ébredtek reggel / randvúmnak lenne az önismerettel / nem tudom meddig és hol marad távol / lehetnék negyvenegy bárkivel bárhol*”).

Károly Dorina *Nős tények* című köteté olyan kortárs alkotásokkal teremt exegetikus (megmagyarázó, kifejtő) kapcsolatot, mint Mărcuțiu-Răcz Dóra *Már minden nő hazament* köteté vagy a Kistehén *Bocsánat* című albuma. Előbbivel összeolvasva a nőiség felőli megközelítés kerülhet előtérbe, s így olvasóként belátást nyerhetünk egy érzékenyen és őszintén kinyilatkoztatott léttapasztalatba, utóbbival „összehallgatva” pedig még nagyobb perspektívában láthatjuk azokat a mozgató ellenerőket, amiket fennebb tárgyaltam: a jelenlét és így a kapcsolatteremtés lehetetlenségét egy túltelített, túlhalózott világban.

Károly Dorina: *Nős tények*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2021

novella

SÖTÉTSÉG THAK TETŐI ALATT

A tigris először Kot Kindriben ölt. A vihar után sápadt hajnal virradt, a mangófa megtépázott lombja közül forró sóhajként szállt fel a reggeli pára, s a lehullt gyümölcsök az esőtől tisztára mosva heverték a tövében. A kislány sárga szárít viselt, ennek az öblébe szedegette a mangót, s meg se rezzent, mikor a tigris felemelkedett mögötte a fűből és hatalmas állkapcsát összeczárta a sovány nyakon. A tisztás egy percre elnémult, aztán ismét megszólaltak a madarak, és a kislányt elnyelte az erdő, csak egy bokor tövisein fennakadt néhány

hosszú, fekete hajszál s a tigris nyelvén a vér fűszeres, forró íze maradt utána.

A következő hetekben a tigris pár mérfölddel keletebbre, Thak és Chuka között verte fel tanyáját. Egy nap egy rózsét gyűjtő öregasszony nem tért haza az erdőből, őt egy férfi követte, aki egy elkóborolt bivalya után indult, őt pedig újabbak és újabbak. A környező völgyekben leállt a fakitermelés, mert a favágók azt rebesgették, egy rakshasa, démon lakik a vadonban, a brit kormányzó pedig vadászokat küldött Naini Talból, hogy végezzenek a bestiával, de

hiába: a tigris eltűnt a Kumaon számtalan vízmosását és völgyét rejtő dzsungelben, mely fojtogató labirintussá zárult minden ember körül, aki megkísérelt bemerészkedni a sűrűjébe.

Egy nap aztán Thak népe elmenekült: összepakolták szegényes holmijukat, s a lábasjóságot maguk előtt hajtva elhagyták a falut. Az egyetlen utca két oldalán üresen ásítottak a házak, feketén tátongtak az ajtónyílások, s a faluban, melyet előző nap még megtöltött a beszélgetés, a sírás, a munka moraja, most csend honolt, természetellenes, mély

csend, mint egy visszafojtott lélegzet vagy a rémülettől egy pillanatra megálló szív némasága.

Mikor a homály megsűrűsödött a falak tövében, s a fák árnyéka lassan ráborult a falura, a tigris végigsétált Thak házai között. Sorra bement a sárból tapasztott kis kunyhókba, számba vette az üres szobákat, az ott hagyott kis kupac szalmát, egy-egy gyékényszőnyeget, szakadt kosarat. Széles lábnyomai szélszélesen kanyargó mintát rajzoltak az út porába, s az elmúlás pecsétjét nyomták minden kunyhó küszöbére.

Gerencsér Anna

Ha valaki megáll a falu szélén, a düledező tetők alatt éhes, fekete ajtók sorát láthatja, melyeket megtölt a már-már kézzelfoghatónak tűnő sötétség, s biztos lehet benne, hogy valahonnan, talán épp valamelyik kunyhó mélyéből rezzentlen, sárga szempár követi minden mozdulatát. Ha szerencséje van, talán még a tigris is megláthatja, ahogy végigsétál Thakon: kényelmesen ballag az út közepén, a házak pedig félrehúzódnak előle, s egymáshoz bújnak, míg a tigris mögött palástként kúszik végig a földön az erdő néma árnyéka.

vers

Szabó Fanni

köztetek élő halottaim

üres templomokat kutattam át,
amikor volt időm kiszakadni
körforgásom megállíthatatlan sebességéből,
föld alatti járatokat túrtam deszkaréseken át,
perzselt szemöldökű emberek figyelték minden
lépésemet, hányatokat kell még eltemesselek,
hogy szabad utam legyen elveszett tejfogaimhoz?
alkatrészeim a tiszta gondolatok, kazamata
karosszériám olaja után kutatok otthonotokban,
engedjetek bebocsátást forrásaitokhoz,
tanítsátok meg kimondhatatlan szavaitokat,
hogy szólni tudjak köztetek élő halottaimhoz.

színház

KISEBBSÉGBŐL KISEBBSÉGBE

– beszélgetés Pitz Melinda színművésszel –

Magyarországi és sváb származású, tíz évig a nagyváradi színháznál dolgozott. Újabban felbontotta a szerződését, hogy szabadúszó színészként folytassa karrierjét. Melinda németül, magyarul és angolul anyanyelvi szinten beszél, most épp az amerikai akcentusát tökéletesíti, ha érdeklik egy jó lehetőség, tudjon élni vele.

– Milyen meg gondolásból jöttél át Erdélybe Magyarországról?

– Miután elvégeztem a színészképzést, két évig a kecskeméti Katona József Nemzeti Színházban, majd három évig a szekszárdi Német Színházban játszottam. Az utolsó évben volt szerencsém Szabó K. Istvánnal dolgozni, aki több darabban is látott. Mikor a nagyváradi színház művészeti igazgatója lett, szüksége volt egy hozzám hasonló karakterre, aki énekelni is tud, így meghívott és leszerződöttem Váradra. Izgalmas kihívásnak találtam azt, hogy megismerjem az erdélyi színházi világot, ugyanakkor vágytam már magyarul is játszani a német nyelvű színház után.

– Milyen volt az elmúlt tíz év Váradon?

– Egy évre jöttem az elején, aztán itt ragadtam. Nagyon megszerettem ezt az összeforrott, jó társulatot, serkentő hatással volt rám. A magyarországi kötöttebb stílusú játékmód és a német stílusú előadásmód után érdekes volt tapasztalni az itteni, néha akár groteszk felé hajló, kissé nagyobb ecsetvonással rajzoló szerepalkotást is.

A határok feszegetése

– Ezek után miért döntöttél úgy, hogy irányt változtatsz és szabadúszó leszel? Ritka nálunk az a színész, aki a biztos kőszínházi létet feladja...

– Tíz év után úgy érzem, hogy új kihívásokra lenne szükségem. A pandémia alatt több megkeresésem is volt reklám- és filmprojektek kapcsán, ami felkeltette az ilyen irányú munkák után az érdeklődésem. Korábban Marian Crișan filmjében, valamint egy ausztrál filmben is szerepelhettem, amit itt forgattak Romániában. Elkezdett érdekelni az a fajta munka, amely a finom, mikrorezdüléssel dolgozik. Fontossá vált számomra az is, hogy a saját időmet tudjam szabályozni, mert kőszínházi színészként az ember túlságosan le van kötve. Régebb mindig társulatban gondolkodtam, most szeretném a határait egy kicsit feszegetni.

– Volt-e egzisztenciális félelmed amiatt, hogy otthagyd a biztos fizetést?

– Kezdetben voltak ilyen agályaim, de mivel több munka, projekt is bejött már korábban, úgy gondoltam, hogy mégis belevágok ebbe az új létmódba. Vállalkozásomban a férjem is maximálisan támogat, hálás vagyok neki, amiért inspirálón hat rám a terveimben is.

– Akkor számlaképes színész lettél?

– Igen, egyéni vállalkozó lettem itt, Váradon, hiszen a férjemmel itt élünk, itt van a bázisom. De innen bárhová elmehetek egy-egy jó projektre.

– Mennyiben más Magyarországon és Erdélyben a szabadúszás?

– Azt látom, hogy Magyarországon több színház működik úgy, hogy a társulatban szerepszerződéseket kötnek, vagy csak egyéves szerződést, ezért nagyobb az áramlás. A színészek sokszor előre tudják, hogy milyen munkájuk lesz az adott évben, így mellette tudnak még filmben is játszani vagy reklámot forgatni. Itt viszont fix

társulatok vannak, és csak akkor hívnak vendégművészt, ha éppen nincs olyan színész, aki egy adott darabban eljátszhatná az adott szerepet.

– A *Szabadszínész* platformján láttalak az egyik közösségi oldalon. Mit nyújt ez a rendszer egy szabadfoglalkozású színésznek?

– Ez egy olyan platform, amelyen egyrészt meghirdetnek színészeknek szóló munkákat, másrészt bekerülsz egy adatbázisba, melyet szereposztó rendezők (casting director), produkciós menedzserek követnek, és érdeklődés esetén fel tudják venni veled a kapcsolatot. Engem például több munkára is hívtak ezen keresztül, egyebek közt reklámfilmekre is. Romániában ennek a párja az actorsbook.ro oldal. Tartanak a szabadszínész tagoknak online képzéseket is, például arról, hogyan kell egy jó „én-videót” elkészíteni.

PITZ MELINDA Pécsen született 1985-ben, magyar és német nyelven játszik. 2005–2008 között a kecskeméti Katona József Színház tagja, 2007–2011 között a szekszárdi Magyarországi Német Színház művésznője. 2010–2021 között a nagyváradi Szigligeti Színház tagja, jelenleg szabadúszó. Számos színházi szerepe mellett filmekben is látható volt: *Szabadság és szerelem a Partiumban* (2020), *Don't Read This on a Plane* (2019), *Berliner: The Campaign* (2019), *A Föld szeretője* (2008). 2017-ben a Szigligeti Színház Földes Kati-díjában részesült, 2017-ben a Holnap Kulturális Egyesület Holnap-díjjal tüntette ki.

Zorkóczy Zenóbia

– Mi kell ahhoz, hogy sikeres legyél egy castingon, szereposztón?

– Egy kicsit modernebb, bátrabb gondolkodásmódot kíván. Ha nem sikerül egy casting, az nem azt jelenti, hogy rossz voltál. Nem szabad kudarcélményként felfogni, ha nem téged választ ki a rendező, hiszen annyiféle ember és árnyalat van, minden filmbe más kell. Az egyikhez passzolsz, a másikhoz nem. Olyan is volt, hogy bár végül nem engem választottak egy szerepre, de megjegyeztek, és az alapján hívtak később egy másik filmbe.

– Más erdélyi színházban nem gondolkozol?

– Szerepre szívesen mennék, de lekötni magamat nem szeretném most. Nagyon sok mindent kipróbálnék még a szakmában. Főleg a filmezés terén, de például hangoskönyveken is szeretnék dolgozni, már kért is hangmintát tőlem egy ügynökség.

– Itt-tartózkodásod alatt megtanultál románul?

– Értek mindent, de az élőbeszédben néha elakadok. Pár éve az itteni román független társulattal, a Teatru Studio Acttal készítettünk egy kétnyelvű előadást, melyben románul is játszottam. Nagyon szerettem, és érdekes kihívás volt.

– Nem tudok kihagyni egy kérdést: A kisebbségi lét milyen Magyarországon az erdélyihez képest?

– Van különbség. Magyarországon mi nem éreztük sváb származásúként, hogy kisebbséghez tartoznánk, mert nem úgy viselkedtek velünk. Ott valahogy sosem zavart például senkit az, hogy németül van kiírva a falu neve, vagy hogy van német oktatás vagy színház. Annak idején meglepő volt számomra, hogy itt egyeseket zavar, ha a nemzetiségek megmutatják magukat, az anyanyelvükön élnek és beszélnek.

vers

Viola Szandra

Mire hazaérsz

Ismeretlen és láthatatlan ujjak
simogatása: tengeri levegő,
de a pokol, ugyanilyen észrevétlen
érint meg,
ettől persze még ugyanúgy
megnyalhatod a francia pezsgőt,
az olasz limoncellót,
virágot szedhetsz és eprészkedhetsz,
csupán egy citromfacsarásnyit
lesz őszintéltlenebb a mosolyod,
és csupán egy ujjnyit
kerülsz távolabb a mennyektől.

De az utak majd meggyógyítanak hosszukkal,
mire hazaérsz, elfelejtet, önmagadat
hol hagytad abba. Talán statisztának
lenni sem rosszabb, mint főhősnek.
Mert a statiszták elbújhatnak a tömegben,
övék a szereptől való titkos távolságtartás
adománya,
övék a megalkuvás.
Mire hazaérsz, egyszerre lesz
hihetetlen és hihető,
hogy elzarándokoltál már azokig
az égre nyíló katedrálisokig,
hogy eltévedtél és megkerültél már
a mellékutcák és gettók bazárjaiból,
hogy már megemésztetted a sült rákokat
és a tintahalat,
hogy már felgyalogoltál a kétezer éves gránitköveken,
hogy már tudomást szereztél róla és elfelejtetted történelmünket,
hogy magadat akartad fotózni, de a tengerről készítettél portrét,
hogy már legyőztetted az időt, és az idő is legyőzte téged.

képzőművészet

A MŰVÉSZET ÉS A KÉTKEZI MUNKA GYÖNYÖRE

Bálint Tamás

– beszélgetés Bajkó Attila képzőművésszel –

„Sosem éreztem, hogy ne lenne mit mondanom, ha mesét, ha nagyobb erejű képet festek is. Mikor hazamegyek, szeretem az embereket is, de sokkal erősebb a kötődésem a helyhez, a Hegyhez.”

– Az alkotás és a természet szeretete már kisgyerek korától kíséri, de mikor fordult mindez komolyabbra? Mikortól érett be művészi érdeklődése?

– Kisgyermek koromban déd-nagyapám festményei, realista faszobrai, festett bútorai, az általa készített faliórák vettek körül nagyszüleim házában. Csodálattal figyeltem a részletgazdag díszítés ezermesterséggel keveredését egy gyergyóditrói, felszegi kis „kúriában”, amely számomra kastély volt. Dédnagyatám születése előtt egy évvel eltávozott, így amikor a nagy család – hat lánya volt, sok unokája – állandóan rajzolni látott, kövekből tornyokat építeni, mindenki bennem látta továbbélni ezt a teremtvonalat. Pedig csak a magam szórakoztatására rajzoltam, kivéve talán, amikor egy-egy összejövetelem apukám látogatóink portréit rajzoltatta le velem.

Az ottani falusi élet teljesen más volt, mint Csíkban, az emberek közvetlenebbek, de nyers, darabos erejükkel szinte ijesztők. Csíkban a lovak sokaságát imádtam, a másik ági nagyatám több tíz, száz lovat gondozott. Szekerek, hintók, lovak illata szénával, trágyabúzzal keveredett. Amikor megkaptam az első olajfestékeimet apumtól, margarinos fadobozok oldalaira festettem dísznőzőrcsőt. Ha pont nem volt alapanyagom, a méhek kaptárait díszítettem.

– Majd ugyanez folytatódott az iskolában is...

– A csíkszeredai Nagy István Művészeti Líceum megalakulása felgyorsította a dolgokat. Marosvásárhelyre készültem, de Márton Árpád festőművészen megtaláltam azt az erős, ugyanakkor meleg embert, akiből ömlött a művészettörténet, és aki kétkezi munka és elméleti tudás ötvözte volt. Csak be kellett állni a csap alá, telítődött az ember. Koszti István grafikusztól a mélynyomás technikáját szívtuk magunkba, s a határozott alapú rajztudásért harcoltunk meg nap mint nap. Szabadidőmben modellek után rajzoltam sokat egy-két jóbaráttal, hogy fejleszsem magam. Később temesvári, budapesti tanulmányaim új világot nyitottak meg előttem, a városban koncentrálódó mí-

ves, kovácsolt díszek, kilincsek, épületsodák, emberi tolerancia s barátságok már új látásmódok, felismerések rózsaszínű szemüvegét adták addigi életemhez.

A munka része volt székelőföldi gyermekkorom szinte minden egyes napjának. Ami akkor nehézzé tette mindennapjaim, később megkönnyítette: segített abban, hogy alkotásaimban kitartóbb legyek. Miután annyi éven át nehéz mezei munkához szoktam, amit építkezéssel, „fanyűvéssel” fűszereztem, a művészet esetében a nehézségi fokok meglépése pihekönnyűnek tűnt. A művészet mellett a másik gyönyörforrás mindig is a kétkezi munka volt. Házat építettem magamnak, gerendákat faragtam. Évente valamelyik barátom portáján férfiás, kétkezi oldalam erősítem, tartósítom. Mindenbe szeretem teljes gőzzel belevetni magam, kihívásnak veszem. Találni valamit a nagy projekteken belül, amiben örömöm lelem. Egy új részlet, egy technikai megoldás, valami új megszületésének lélegzetelállító ereje, mind kellemes forrósággal tölt el.

Gyorstöltőállomás a hazatérés

– Műveinek kisugárzása szinte igényli az összekapcsolódást más művészeti ágakkal, színházzal, fotózással, irodalommal. Vannak is ilyen irányú együttműködései, elég csak a bábszínházra, vagy a könyvillusztrációira gondolni.

– Imádtam a grafikai technikákat ötvözni a fotóval, a litográfiával, és a vászonra való fotózással kísérleteztem a diplomamunkámban. Később a marosvásárhelyi és a temesvári színháznak is fotóztam, plakátokat készítettem. Árnyrajzaim kapcsán pedig meghívtak egy Szépség és szörnyeteg előadást megvalósítani. Ehhez temesvári épületeket, helyeket használtam fel, s itt ragadtam a bábszínházban. Később indonéziai, thai-földi, kazahsztáni fesztiválokban véglegesen beleszerettem ebbe a világba. A könyvillusztráció régi álmom volt, de csak később adatott meg.

– Hogyan néz ki egy átlagos munkanapja? Mi ihleti meg, mitől kapcsolódik ki és töltődik fel?

Fotó: Pinti Attila

Mi motiválja, hajtja előre alkotás közben?

– A bábszínház programja köré építem a napomat. Néha reggel egy kis fatáblafestménnyel kezdem a napot, még munkába menetel előtt. Majd a bábok, ruhák, díszletek tervezésével, kivitelezésével, hozzávalók beszerzésével szórakozom. A második műszak általában az otthoni műtermemben vagy az udvaromon zajlik, a kedvenc napszakom a délután, amely belenyúl a végtelennek tűnő éjszakába, amikor a való élet háttérbe húzódik, és egy újraalkotott realitás meglepetésekkel teli világának adom át magam. Ha nagy munkákon dolgozom, szeretek több munkát tolni magam előtt: kis repedések öröme, utolsó szíriai aszfaltkenetből született hatások jó energiatöltő szünetek a komoly, részletes munkaperiódusok között. Vannak nagyon részletes, több anyagot igénylő festmények, amelyek engednek helyet maguk mellett. De nagyon szeretem a sorozatokat is, amikor az energiahullám, a kis elemek egyik képből átnyúlnak a másikba, mint az erdőben, ahogy az ágak fent, a gyökerek pedig a föld alatt érintkeznek, fonódnak egymásba.

A különös helyek inspirálnak, pár napos utazásaimmal megszakítom a mindennapok nyomását. Ezen sűrített szépségsokrok részletgazdagságai, hangulatai jó alapkövei munkámnak. Gyerekkoromban a könyv volt az utazási lehetőség, a kapuk, amelyek bárhova elvittek. De mindezeknél mélyebbek, erősebbek az otthon hegyei, mondái, a falusi barangolások, erdei bolyongások, az otthon fába, kőbe, húsba vésett szimbólumai, meséi – ezek mindenütt

kicsíráznak, érzem, hogy a holt helyeket kellemesen betöltik.

Sosem éreztem, hogy ne lenne mit mondanom, ha mesét, ha nagyobb erejű képet festek is. Mikor hazamegyek, szeretem az embereket is, de sokkal erősebb a kötődésem a helyhez, a Hegyhez. A falvak s a kis templomok csak nekünk ismerős, beszédes körvonalai sok képemről visszapillantanak rám. Egy gyorstöltőállomás nekem a hazatérés. Ha ritkán s röviden is tudom csak ezt tenni, számomra fontos szertartás.

Bármely pataokban lehet aranyat mosni

– Melyek a kedvenc technikái?

– A technika, akár az étkezés, minél változatosabb, annál jobb. Minden anyag, szerszám, megközelítés más, újat, ízet szül a témának. Lehet, hogy az alkotási folyamat egyenesebb ívű, ha az ember egy technikán belül mozog, fejlődik, de megvan a veszélye az önisméltásnak is. A mélynyomó prés, rézkarc, tus, olajfesték voltak az első szerelmek. Később jött az egyvonalas ecsetrajz tiszta öröme, majd a vegyes technikában megtaláltam a grafikai munka ízét, mely kellemesen uralja a formák, textúrák, fények világát, és képes a legvadabb színt vagy az olcsó csillogást is megsemmisíteni, kellemesen elhallgattatni. Hogy egy idős, tapasztalt öregember hangján újramesélje, meleg hangon, életízzel megtöltve egy régi emléket. Ugyanazt a régi patinát alkalmazom a fatábla képeimen, az árnymeséimen is.

– Az alkotás folyamatában hogyan dől el, hogy egy régi fadarabból milyen műretek készül? Mi vezeti a művész kezét alkotás közben?

– A régi fadarabok vadászata végigkísért életemen. Volt, amikor középkori alakok, falusi néni, kopott, koptatott figurák realisztikus miniatűr olajképeket, női műzsákat szültek. Ellenben az utóbbi időben árnyékképeimen a régi világ ízét, díszlemeit szövöm mai életünk szépségeibe, szeretetéttségünket, elismerésre való vágyunkat, a tisztelet, párkapcsolatok, emberi viszonyulások, erők, harmóniák világát festem idilli nővényi elemekkel körbevéve, ahol a kísérő állatoknak is vigyázó vagy aktív szerepük van.

Vannak nagyon jól eltervezett témáim, de mindig megengedem, hogy a végleges formához a kéz, a tudat, a „hátsó agyam”, emlékeim, az anyag szépsége, meglepetése vezényeljenek. És mindezt az érzéseim uralják, nekik jut a legnagyobb „karmester” szerep. Egy kép ősi erőktől s a Nap rezgéseitől egyaránt telítődhet. Sokszor a zene hullámai is kellemesen ringatnak vagy éppen rángatnak, energiával töltenek el.

– Milyen tervek, utak, kiállítások várják a közeljövőben? Min dolgozik?

– A temesvári Új Ezredév Református Központban tervezek egy Makovecz-épülethez méltó kiállítást összerakni. A műveimmel, képeimmel szeretnék új, nem hagyományos terekben bemutatkozni. Nagyon szerettem kávéházakban, kis, falusi közegekben, emberközeli közösségekben is megjelenni. Úgy érzem, nem az a cél, hogy kritikusoknak, művésztsáknak dolgozzak. Az őszinte beszédet és a mélyből fakadó alkotást mindenhol megértik, megérik. Bárki, aki nyitott, együtt tud rezdülni a képeimmel. Bármely pataokban lehet aranyat mosni.

BAJKÓ ATTILA Csíkszeredában született 1975-ben, a Nagy István Művészeti Líceum elvégzése után egyetemi tanulmányait a Temesvári Nyugati Egyetem grafika szakán és Budapesten fejezte be, jelenleg is Temesváron él és alkot. Művészetét az állat- és növényvilág szeretete, a fák és lovak ábrázolása, a közvetlenség, a mesés valóság jellemzi, jellegzetesek fatáblás képei, de fotózik, bábokat, díszleteket is tervez.

MANDOLA TÖRTÉNETE 19. FEJEZET – ELMARADT APOKALIPSZIS (2018)

Bene Zoltán

P. kinézett az ablakon. Alig akart hinni a szemének. Vastag hótakaró borította a teret, a száz ágra sütő nap sugarai szikrát vetettek a vakítóan fehér takarón. Kilépett az erkélyre, kihajolt, körülnézett: amerre a szem ellát, ragyogó fehérség. A falon függő hőmérőre pillantott: higanyszála 34 fokot mutatott. Csorgott a hátán az izzadság. Odalenn, a téren egy kutya ugrott nagy kedvvel a hóba, belehempergett, harapta, túrta. Mégsem lehet hó, tűnődött P., bármennyire is annak tűnik. Fölöltözött, és leügetett a társasház elé, belegázolt a fehér paplanba. Kellemes hűvösséget érzett, üdítő csiklandozást a kánikulában. Miért nem olvad el, morfondírozott.

– Miért nem olvad el? – lépett hozzá egy nagy szemű nő, a hangja enyhén remegett, arca kipirult a lázas izgalomtól.

P. vonzódott a nagy szemű, piros orcájú nőkhöz. Szeretett volna valami frappáns, valami igazán szelleműs válasszal szolgálni, szorosra összegöngyölt agytekervényei azonban petyhüdtlen heverték koponyája üregében, semmi sem bírhatta őket mozgásra.

– Miért nem? – öltötte magára a tűnődő entellektüel álarcát P.

A nagy szemű nő legyintett, csalódotan elsétált. P. követte a tekintetével. Kiváltképpen szép formájú fenekére összpontosított.

– Ilyen szemérmetlenül bámulni egy gömbölyded női segget – hallotta a háta mögül –, miközben egyéb bámulnivaló is akad... Hát, komám...!

Megfordulván Zebulonnal, a grafikus-sal találta magát szemközt.

– A hóra célzol? Zebulon buzgón bólogatott.

– Ellenőriztem – jelentette ki. – Hűs. Mi több: hideg. Kétségkívül hó. El kéne olvadnia, mégsem teszi.

– Mert közel az idők végezte! – oldalgott melléjük egy szürke arcú alak, s a kezében tartott, rikító színű brosúrákat kínálta feléjük. P. elhárító mozdulatot tett, Zebulon viszont elfogadott egyet, hogy legott el is merüljön benne.

– Ha véget érnek az idők, utánuk az időtlenség következik? – szögezte a kérdést a szürke arcúnak P. Az nem felelt, csak nyújtotta felé a nyomtatványt rendíthetetlenül. P. ingerülten legyintett.

– Időtlenség, időtlenség... – morogta.

– Ez sértő az úrra nézve – vetette oda Zebulon foghegyről.

P. föl- és nyomban elismerte a grafikus igazát.

– Elnézést, nem akartam megbántani – és hogy jó szándékát bizonyítsa, mégis elfogadta az orra alá dörgölt kiadványt. A szürke arcú menten továbblépett. Nyilván elvégezte a dolgát, s nem akart több időt elpazarolni. Hite szerint abból amúgy sem rendelkezett sokkal. Ezzel szemben szétosztani való, színes füzetkéből rengeteget szorongatott a hóna alatt.

– Közel az idők végezte, közel... – dűnnyögte távozóban.

– Meg van talán írva, hogy amikor nyáron hó esik, és nem olvad el, akkor véget ér minden? – lamentált P.

– A fizika törvényei csődöt mondtak – emelte föl a fejét a brosúrából Zebulon. – Nekem ez meggyőzőnek tűnik.

– Mire nézvést?

– Akármire – vonogatta vállát a rajzoló. – Beleértve az apokalipszist.

Könnyű neked, duzzogott magában P., több tucatszor rajzoltad meg, egész sorozatokat szenteltél a világvégének, talán még díjakat is nyertél velük. De nem mondta ki hangosan, amire gondolt, beérte egy talányos hebegéssel:

– Voltaképpen, voltaképpen...

Zebulon zsebre vágta a szürke arcútól kapott olvasnivalót, intett a jobbájával, s mire P. fölcsődött, már a tér túlsó felén tartott.

És a hó nem olvadt el egészen délután négy óráig. Akkor azonban egyik pillanatról a másikra eltűnt. Mintha szublimálódott volna. A televízió és a rádió szerint az egész várost és a fél megyét beborította, hajnali négykor esett le, mindössze pár szempillantás alatt, aztán tizenhat óra nulla perckor eltűnt: volt-nincs. Az interneten annyiféle magyarázat keringett, ahányan a képernyők elé ültek. Az idők végezte nem érkezett el azon a napon sem. A következőn ugyancsak hiába várták a fanatikuskok.

A harmadik napon P. szembetalálkozott a nagy szemű, kerek tomporú nővel. Megkísérelt szemkontaktust teremteni vele, ám kudarcot vallott. Mikor a nő elhaladt mellette, megérezte a parfümjé illatát. Fölöttébb kellemesnek találta. Hosszan nézte a ringó csípőt. Egészen, míg be nem fordult egy sarkon. Akkor utánairamodott. Mire utolérte, alaposan megizzadt.

– Elnézést – szólította meg.

A nő feléje fordult, végigmérte, majd határozottan megrázta a fejét:

– Ha ez lenne az utolsó napom, akkor se.

– Értem – P. nyomorultul álldogált, nem bírta elszakítani a tekintetét a nő egyre kisebbnek látszó alakjától.

És mindezek ellenére az idők végezte a negyedik napon sem érkezett el. Az univerzum újabb haladékat kapott.

Amiképpen elfogadható, tudományosan verifikált magyarázat sem született a nyáron lehullott és tizenkét órán keresztül el nem olvadó, majd egyik pillanatról a másikra elillanó hóról.

Az ötödik napon P. megtalálta az előszobájában a brosúrákat, amit a szürke arcútól kapott. Belelapozott, szíve megtelt apokaliptikus árnyakkal. A hatodik napra virradóra zaklatottan ébredt, a világvége kísértette álmában, álló nap az akkortájt szokásosnál is lehangoltabban ténfergett. A hetedik napon kidobta a szemébe a színes füzetkét, és elhatározta, elfeledi mind a nyári havat, mind a nagy szemű, pompás fenekű nőket, bár azzal tisztában volt, hogy a legpompásabb feneket, ami az emlékezetében él, sosem tudja kivenni a fejéből. Azért vadul dolgozott a magára kiszabott feladaton. Inkább kevesebb, mint több sikerrel. És – mint oly sokszor már az eltelt huszonhárom évben – úgy érezte, talán mégis az lenne a legjobb magyarázat a világra, ha betoppanna az apokalipszis.

vers

Lázár Kinga

sem mi ami nehéznek tűnhetne

a felszálló pára a lélegzete
háromig számolok, kiemelkedik
a vízből, világosabb lesz
egy kóbormacska félelmével
fekszem a parton
egy kettő három

sárga az ég alja, a metszett
fák törött ujjakként tartják
ezenkívül nincs semmi
ami nehéznek tűnhetne
a pázsit foszlott harisnya
anyaghibák a tengerszemek

egy kettő három
idelent minden magától nő
s szárad ki idővel a napon
éhes farkasok szaga a termőföldön
lehet, hogy épp hazaérkeztlél
itt is legalább annyira
gazdátlan ez a föld,
amit csak pár percre hagytak magára
aztán sose jött senki
segíteni tartani az eget
megstoppolni a harisnyát

gyermekmese az elképzelt sarki fényről egy kelet-közép-európai országban

a kisszobába esténként
rendszerint beszorul a fény
megül a kályha jobb oldalán
s ott kucorgunk te is én is
pizsamában kékszeműen
kócosan

gombostűnyire zsugorodunk
én lekaparom az arcodról
a rászáradt lekvárfoltokat
a szeplők alatt az ajkak fölött
csendben kell várni
most nem szabad megszólalni

amire végre besötétedik
a szétrúgott papucskok között
tejbajszosan a tornácra lopakodunk.
már illan is állatszerűen
szeme a fák között világít
innen még egy kicsit látszik
bakot tartasz, hogy elérjük
innen még szinte érezni a szagát

ELADÓ A MENYASSZONY!

A 2022. június 24-e és július 2-a között lezajlott Magyar Színházak 34. Kisvárdai Fesztiválján a látványvilágot illetően, illetve a formai megoldások tekintetében az egyik leginnovatívabb és legmeghökkenőbb előadást a Szegedi Pinceszínház és az Aradi Kamaraszínház közös produkciója szolgáltatta. Lev Nyikolajevics Tolsztoj *Az élő holttest* című drámája ugyanis nagymértékben és szokatlan módon számított a nézők aktivitására is.

Interaktív színházat persze sokat láttunk már – az idei kisvárdai seregszemlén sem ez volt az egyetlen ilyen –, ám azt a fajta párbeszédet, amelyet ez az előadás a nézőkkel folytatott, egyfelől az unikális színpadkép, másfelől egy, a későbbiekben még részletezett, rendkívül izgalmas irodalomtörténeti adalék is alátámasztotta és indokolta.

Nem lehet kívül maradni

Egy lakodalom kellős közepébe csöppen a koprodukcióra érkező publikum, a színpad nagy részét elfoglaló, gondosan megterített menyegzői asztalhoz is odaülhetnek néhányat a nagyérdemű tagjai közül, a többi néző pedig az ünnepségen láthatóan legfontosabb szerepet betöltő családi asztalt üli körül. Az ily módon kialakított tér tehát, miközben lebont mindenféle „falat”, betemet mindenféle „árkot” a színészek és a nézők között, az utóbbiakat olyanfajta bekapcsolódásra készíti, amely alól talán egyéb, interakcióra építő/épülő előadásokhoz képest is nehezebb a kibúvás, a kívül maradás. Nincs mese, részt kell venni a lagziban.

Ez a fajta párbeszéd, ez a fajta részvétel pedig az adaptáció alapját képező mű felől is indokolt. Az *élő holttest* című dráma ugyanis eleve párbeszéd-szituáció révén keletkezett: a szerző itt a korábbi önmagával „társalog”, önmagával játszik. Darabbéli főhősei, Lizaveta és Fegya épp szétmenőfélben vannak, és az ő házassági válságukat kihasználó kezd el udvarolni Lizának a család barátja, Viktor, aki minél előbb szeretné Lizát feleségül is venni. Igen ám, csakhogy Fegya úgy kíván szabadabb életet élni, hogy közben törvényesen nem akar elválni Lizától, és ezt Liza sem szeretné, mert érzelmileg még mindig Fegyához kötődik, miközben természetesen imponál neki Viktor kitartó ostroma. Ám amíg a házasságukat nem bontják fel, Viktor és Liza törvényesen nem lehetnek egymáséi. Minderre a drámában nem más, mint Viktor édesanyja, Karenjina (!) figyelmezteti a fiát. Az a Karenjina, aki a Tolsztoj-életmű egészét figyelembe véve tekinthető az *Anna Karenjina* című regény főhőse idősebb „változatának” is, aki itt, ebben a műben már megöregedvén, begyöpösödvén ugyanazt kéri számon a fiától, amit ő maga fiatalon elkövetett, ami miatt korábban őt magát is megítélték. A törvényes válás nélküli együtt-

élésnek a pravoszláv vallásból fakadó buktatóira és társadalmilag, jogilag büntetendő mivoltára hívja fel a fia figyelmét, és tiltja el ezek miatt Viktort az ilyesfajta kapcsolattól.

A Tolsztoj-féle, önmagával egy korábbi műve kapcsán folytatott szerzői dialógus a szegedi és aradi társulat koprodukciójában tehát a nézővel folytatott párbeszéddé alakul át, ám az előadás

fenntartó, az az első jelenetekben még nem, csak később fog a nő szerepbe, Anna Pavlovna szerepébe bújó Balog József plasztikus játékból kiderülni.

Addig is a négy-öt menyasszonyos nyitó kép azok számára, akik nem ismerik az adaptáció alapját képező Tolsztoj-drámát, hirtelen nem is nagyon érthető, mert a menyasszonyok „megsokszorozódása” miatt elsőre nem dekódolható, hogy kinek az esküvői bulijába csöppentünk. S ennek megfejtésében kezdetben nem segít a Tapasztó Alexandrának, Barity Zoltának, Juhász Gábornak és Ölveczky Tamásnak köszönhető remek élő muzsika sem. Szerb, illetve lengyel nyelvű dalokat szólaltat meg a zenekar, amelyek a drámában

ezáltal a lakodalmakban használatos szlogen, az „eladó a menyasszony” kontextusa tágulna itt ki. Mintha a menyasszonyokkal történő színpadi jelenetek, azaz a lányok „eladása” mindenkire egyformán érvényes volna: minden egyes ember csupán árucikk, mások kényére-kedvére eladható portéka. Ez az érzésünk még tovább erősödik a Tolsztoj-darabban is hangsúlyos, Tapasztó Ernő rendezésében viszont új kontextusba helyezett megdöbbentő jelenet láttán, amikor Liza árucikké válásával szembesülünk: Viktor Lizaveta fehér ruhája alól levetett piros bugyiját kínálja fel Fegyának a lányért cserébe. Előkerül persze a pénz is, mégpedig a drámához hűen 1200 rubel mennyiségben,

pedig a fent említett Karenjina (Büky Bea) esetében a lelkére vonatkozik: saját korábbi énjét, saját elveit, Vronszkij iránti érzéseit tagadja meg, bocsátja áruba, amikor képes a fiának egyfajta álszent erkölcsi magaslatról életvezetési tanácsokat osztogatni.

S ha ezek a figurák életük során egyformává válnak az olcsóságukban és az eladhatóságukban, egyformákká lesznek a halálukban is – s leszünk általuk mi magunk, nézők is. Ezt közvetíti fájdalmas szembenézésre készített felénk a darab.

A produkcióban ugyanis – ezzel is továbbgondolva az eredeti dráma szüzességét – nemcsak Fegya kerül át a „másik oldalra”, azaz válik tetszhalottá annak érdekében, hogy elháruljon Liza és Viktor boldogsága elől minden akadály, hanem a lakodalmas asztalnál helyet foglaló két örömanya is, akik önmagukat (!) falféhrre festve kerülnek a látszathalál állapotába. „Haláluk” ellenére a „buli” tovább folytatódik, amelyben ők maguk is továbbra is részt vesznek: egyfajta halotti torba fordítják a lagzit, és bizarr haláltáncot járva igyekeznek a gyermekeik életét irányítani.

Ám mielőtt a „buli” kifulladásra, az egyenmenyasszonyok és egyentetszhalottak világából Fegya „feltámadása”, visszatérése „keretezi át” a lakodalmas és halotti toros asztalt. Ismét meghökkenítő, az interaktív formát még tovább erősítő módon: mert amíg a drámában Lizaveta egy bírósági tárgyalás keretében kell feleljen a „bigámiájáért” (mivel Fegyát halottnak hitte, törvénytelenül kelt egybe Viktorral), itt mindezt egy valóságshow keretébe illeszti a rendező. Ahol a show-t vezető „hopmester” (Varga Bálint) a pálcájával mutogatva, egyfajta kiszavazó műsor keretében dönti el, hogy ki a bűnös és ki őrzi meg a családi kálváriát. Ha tetszik: ki marad élő, de eladható „menyasszony”, és ki kénytelen „egyenhalált” halni.

Mindeközben a zene nem szűnik, a tánc nem lanyhul, folyamatosan lehetőséget adva ezzel bármely nézőnek arra, hogy részt vegyen a lakodalmas mulatságból bizarr haláltáncba forduló, a személyiségjegyeket eltörölő, a halál gondolatával és jelenlétével nagyon is számoló produkcióban. Ebben a pimasz és merész, de merészségében elgondolkodtató előadásban.

Előadás a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválján

erre a párbeszéd-lehetőségre még inkább, még fokozottabban játszik rá, amikor lakodalomba „hív” bennünket, hiszen ezáltal a Tolsztoj-nál oly fontos házassági motívum: a házasság megkötése, majd fel nem bontása is azonnal megképződik. Csakhogy az itt elénekkelő és bennünket azonnal magába olvasztó lakodalmas kép szándékoltan össze is zavarja a nézőt, hiszen az asztal körül egyszerre négy-öt menyasszonynak öltözött alakot látunk. Direkt használtam a nő helyett az alak szót, hiszen itt egy, a feminista vonásaitól megfosztott figura is menyasszonyi ruhában várja a nagyérdeműt, aki, mint az később kiderül, Lizaveta (Kancsár Orsolya) édesanyja. Ám az, hogy az illető ártatlannak tűnő ruházata mögött egy rigorózus figura rejlik, egy, az anyasága ellenére kőkemény, mindenkit irányító család-

benne lévő kapcsolati hálót első hallásra sehogy sem képezik le. Mert ha Lizaveta és Viktor (Gulyás Hermann Sándor) esküvőjén lennénk, echte orosz zene kéne, hogy szóljon, ha viszont Fegya és újdonsült kedvese, Mása menyegzőjét ülnénk, lévén hogy Mása cigánylány, autentikus cigányzenét kéne a zenekarnak prezentálnia.

Az ember mint árucikk

A muzsika és a menyasszonyi ruhák sokasága „becsapós” mivoltának azonban a darab előrehaladtával nagyon is megkapjuk az értelmét. A rendezői koncepció ugyanis azzal, hogy több szereplőt is egyforma ruhába bújtat, és a nézőket is – bevonva őket a „buliba” – valahol a menyasszonyokkal azonosítja, mintha minden jelenlévő sorsának egyívású, egynemű jellegére utalna. Mintha

amely összeg nemcsak Liza kiváltását, hanem Mása további, Fegya általi eltartását, kitartását is jelképezi. De Lizaveta húga, a szintén menyasszonyi ruhába bújt Szása (Sebők Maja) is eladhatóvá válik, amikor a húga érdekében érkezik ugyan Fegyához, de a saját, szintén szerelmi érzéseit közvetíti az egyébként Jászberényi Gábor játékának köszönhetően valóban ellenállhatatlan sógora felé. Az olcsóvá, eladhatóvá válás

SZEGEDI PINCESZÍNHÁZ – ARADI KAMARASZÍNHÁZ

Lev Nyikolajevics Tolsztoj: *Az élő holttest*. Rendező: Tapasztó Ernő. Szereplők: Fjodor (Fegya) Protaszov – Jászberényi Gábor; Lizaveta Andrejevna Protaszova, a felesége – Kancsár Orsolya; Anna Pavlovna, Liza anyja – Balog József; Szása, Liza testvére – Sebők Maja; Viktor Karenyin, régi barátjuk – Gulyás Hermann Sándor; Darja Andrejevna, Viktor anyja – Büky Bea; Artyemjev, intrikus és kocsmatulajdonos – Nagyhegyesi Zoltán; Mása, cigánylány – Kálmán Zsófia; Vizsgálóbíró – Varga Bálint.

novella

KÖRMÖCI ARANYAK

Segédpacci. A *Pesti Hírlap* a *Váczi Közlöny*ről: „A V. K. újévtől kezdve megnagyobbított ALAKBAN jelent meg. Szerkesztője ifj. Varázséji Gusztáv, ki ügyesen és érdekesen állítja össze lapját, mely a legjobb vidéki lapok között foglal helyet. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe. Előfizetési ár egy negyed évre 1 frt 50 kr.”

Vendégmese. Mikor megtudtam, hogy ezek a szerencsétlen lények a szerelem bolondjai, élénk érdekesség támadt bennem sorsuk iránt, és kíváncsiságom nagymértékben felcsigáztatott, midőn tudomásomra esett, hogy megtébolyodásuk körülményei szoros összefüggésben vannak.

Szomorú történetüket már ismerem, hanem előbb azt beszélem el, hogy mily körülmények közt jutottam ennek birtokába.

(Folytatása következik. De mégse. Hosszú...)

Segédpacci. Általános a panasz irodalmi körökben, hogy régibb tárczaíróink ritkán veszik már kezükbe a tollat, s hogy azt helyettük újak nem veszik föl. Hogy némileg élesszük a tárczaírás iránti kedvet, ezennel

10 darab körmöczi aranyat tűzünk ki pályadíjúl egy tárczadolgozatra.

A dolgozat tárgyának megválasztását és írmódorát teljesen a pályázók tetszésére bizzuk. A „tárcza” lehet rajz, karczolat, novelle, csevegés, genre stb., szóval minden, mi egy hírlaptárcza keretébe illeszthető.

A pályadíjra igényt tartó munka egy tárczaközleménynél (azaz 6–9 tárcza hasábnál) hosszabb ne legyen. Az idegen kéz által írt, jeligével s a szerző nevét rejtő levélkével ellátott dolgozatok tisztán, olvasható írásban 1882. január 15-ig a *Pesti Hírlap* szerkesztőségéhez (Nádor utca, 7. sz.) küldendők be.

Pályázhat mindenki, a *Pesti Hírlap* szerkesztőségi beltagjait kivéve.

A díj a legjobb dolgozatnak 1882. febr. 15-én adatik ki. A pályanyertes mű kiadási joga a *Pesti Hírlap*ot illeti.

A sikerültebb dolgozatokat a *Pesti Hírlap* tiszteletdíj mellett szintén közölni fogja.

A pályabírák neveit közelebb fogjuk közzétenni.

Budapest, 1881. decz. 16.

A *Pesti Hírlap* szerkesztősége.

Vendégmese. Lassan haladt fogatunk a roppant vízállások és az azt bevonó sár környezetében. Néha a kocsi féoldala agyig lesüllyedt az iszapba, s ugyancsak kelle a túlsó oldalfába kapaszkodnom, hogy valami képpen sárfürdőt ne vegyek. Kocsisom a legphraktikusabb parasztok egyike volt, őt misem zavarta, hátra sem nézett soha, egykedvűleg csapkodá gebéit lucskos hegyű ostorával. Koronkint kiemelte pipáját szájából s annak szárával bajuszát kapará meg, leverve onnan a felcsapódott és megszáradt sárpontokat.

Én is csak néha vetettem fel szemeimet a kocsi hátsó üregéből a végtelen rónaságra azon okból, mert látszervemet nem akartam azon kellemetlenségnek kitenni, hogy majd egész úton annak sártalanításával foglalkozzam... A kanyargó Tisza a felmagasodó töltésekkel egy állásban volt, de még nehezen vala kivehető.

Az út szélén mély árkok húzódának hosszában, színig telve sötét zöld posványos vízzel, melyből a hínárgyökekek közül egy-egy vízi kígyó vet ránk pillantást, míg a vízfenékről a békák és ungok egyhangú melódiája hangzik fel. Én már e lassú zene közepette régen aludnám a kocsi derekában, ha a víz-szín felül szállongó és körülöttem döngicsélő légyecsportokhoz e tárgyban folyamodványt nyújtottam volna be. S így kénytelen vagyok unalmasan üldögélni, folyton előre a Tisza felé nézve és bosszankodva, hogy oly csigalassúsággal közeledünk egymáshoz.

A nap áldozóban van; bíborvilágító gömbje a Tiszába készül süllyedni. Kocsisom ugyancsak dögönyözi lovait, hogy mihamarabb célzt érhessünk – pedig még mennyire a Tisza, és mennyire ettől azon hely, hová mi tőrekedünk.

(Folytatása következik. De mégse. Hosszú...)

Segédpacci. Tisztelt Akadémia! Mint arról nem rég értesültem, az önök egyik lapja által arra érdemes tárczákat körmöczi aranyakkal jutalmaztak. Lehet, hogy tizenöt helyett húsz arannyal díjaztak bizonyos Arany János jobbjáról sorból jedzővé avangérozott poetát. Fölöttébb zavaros az ügy. Hogy pontosan milyen körülmények között, miféle jogi indoklások alapján, arról nem sikerült adatokat találnunk, csupán bizonyos ágról szakadt ország csavargó Petrovics úr dicsőítő levele és az Arany jedző úr válasza mutatná, hogy a díjazás megtörtént, a díj kiosztatott, de mivel mindkét episztola poétai nyelven költ, bizonyító erővel nem bírhatván semmisnek nyilváníthatók.

A pályadíj tehát érdemtelenül lett elorozva bizonyos jedző Arany úr által.

Egyik rokonom, aki meglátogatott, elmondotta, hogy a díjazás nagy vitával járt, volt veszekedés, verekedés, és hatalmas lett a döbbenés, mikor nem sikerült a nyertes nyomára bukkanni, holott az illető a pályázati előírást betartva „külön idegen kéz által írt, jeligével s a szerző nevét rejtő levélkével ellátott dolgozatot” juttatott el a megadott címre.

Bizonyos és alaposan indokolható a gyanú, már hogy minek alapján osztották oda az első jött-ment rongyos pennásnak a drága körmöci csikókat. Kiszúrva a szemét egy vagy két pénzzel, a többit zsebre vágva!

Ugyan régi bevett gyakorlata az adminisztrációnak a csalás, a sikkasztás, a korrupció.

Suppendaré. Mivel kora gyerekkorom óta távol élek Magyarországtól, kérem, szíveskedjenek közölni a nyertes nevét és a díjazott mű címét, valamint a pályadíj teljes mai értékét, vagyis hány arany ütötte volna az elődöm markát, ha idejében oda tartja.

Közlöm önökkel, hogy dédapám, Csenghery J. Buzárovics Gusztáv igen termékeny tárczaíró volt, és a kérdéses időben a *Váczi Közlöny* című újságba írt igen érdekes és olvasmányos történeteket Molnár László álnéven. Lehet, hogy Molnár László nyerte meg a pályázatot, de nem vehette át az aranyakat, mivel szerencsétlen párbaj-ügybe

keveredvén hirtelen el kellett hagynia hazáját, és új személyazonossággal folytatnia életét. Előbb francia, aztán spanyol, végül hajóra szállván az Új Világban.

Kérem a T. Akadémiát, mint a bizonyos Molnár László írói álnevű Csenghery J. Buzárovics Gusztáv leszármazottja, hogy a fenn álló jogszabályok betartásával utódlási jogaimat méltányosan érvényesítve vegye tudomásul eljárásom megindítását, és először is küldjenek részletes választ a pályázatról, annak eredményéről, valamint a díjazás megejtéséről, a vérlázító szabálytalanságokról, az égre kiáltó törvényteleniségről. Valamint a körmöci aranyak sorsáról.

Fenntartom magamnak a jogot, hogy mivel megbízott szakértőim szerint Molnár László a pályázat megfellebezhetetlen nyertese, másnak átjátszott jogos nyereményét, az aranyakat öröklés címén birtokomba vehessem. Csatolom a szükséges okiratok hitelesített másolatait, és minden vonatkozó bizonyítékot.

Kelt m.f.

Ügyvédi irodám által.

G. Keselovich Chenger, Hartford, Connecticut S.k.

vers

Laczkó Vass Róbert

Korridor

becsomagolták
az életük fontosnak
vélt maradékát
szerteszté hever
ami szerethető volt
és haszontalan
félresikerült
álmaik árnyékában
elbotlik a fény

emberközelen
a fájdalom arca még
felismerhető
messziről viszont
apatikus masszává
habarcsolódik

imbolyognak át
egy pontonokra tákolt
hézagos napon
okafozott a
mosolyuk de könnyeik
már elapadtak
előttük a múlt
alattuk a semmiben
morajlik a csend

Vacsora

napszentületkor a félelem
örökkévalóságnak tetszik
vágyaink is vértelenebbek
ahogy a tükör megöregszik

árulások és tagadások
árából terítve az asztal
sorakoznak már a poharak
csordultig telve büntudattal

kedélyes álarcaink mögül
kitüremkedik az enyészet
szánalmak akolmelegében
keresünk olcsó menedéket

s fogadkozunk hogy holnaptól majd
egymáshoz is jobb szándék vezet
csak arról nem tudunk dönten
hogy ki törje meg a kenyeret

vers

Csornyij Dávid

Hetek, hónapok óta

Hétfő
Várom, hogy felhős estét horgolj a fejemre.

Kedd
Türelmetlenségem kéregetések panorámája.

Szerda
Lennie kell legbelül még valamennyi erőnek.

Csütörtök
Hogy újra otthon élhessek.

Péntek
*Nézd, kit teremtett neked az ég,
nézd, ahogy megtöri a múlttal élő nincs-jelen.*

Sombat
A hiány csak akkor értékes, ha egy van belőle.

Vasárnap
*Egyre nyomasztóbbá válik az ima, mindennapos szinonima,
unja már az Isten.*

Hétfő
Várom, hogy felhős estét horgolj a fejemre.

Ne tépje sem mi szét

Légritkaság formál féreglyukat a térben,
izzadt matraca vagyok az ágynak,

nézem a plafont, száz lépés csoszogásban
hümmögök, ha képzeletembe mászol,
rokon a szótlanság, mégis mozog a szád,

elfelejtettem hallani a hangodat.

Dac

Bennem a büszkeség más emberré vált,
csak peremérzelmek vándorolnak a tudatban,
bizarr immunrendszer a tagadás.

Ha tévedek, rángógörcs-hadak vonulnak felém,
hosszú szablyájuk szövetbe tekerve,
egy közülük széttépi agyamat.

Ereimben egyre csak táguló büntetés a neved,
nem vagyok kitartó hadifogoly,
kérgesedik minden gondolat.

Aki teremt, annak jogában áll pusztítani,
micsoda beképzeltség ez,
csak csendességre vágyom.

Gonosz erő lehet, ha uralkodik rajtam,
a feledés alagútjaiban
nehéz két fulladás közben levegőt venni.

Bánatomra erős istenség a szeretet,
összepréselt füleim mindig meghallják,
ha közli velem, képtelen vagyok legyőzni.

Barokk lelkek

Amikor megkérdezik,
jól vagy-e,
nem a válasz a fontos,
hanem a viszontkérdés,
viszonteladás szavakban,
végtelen történet.

Így apad a száma minden viszont-látásnak.

Ferencz-Nagy Zoltán

diszkurzív lehetőség

úgy szeretlek,
mint a Földközi-tenger a kalmárköztársaságokat
s mint a versek a szeretlek szó hiányát

(még jó hogy ez nem vers
hanem egy lehetőség
leírni azt a szót hogy
kalmárköztársaság)

zarándoktranszfiguráció

egyszer majd kiűzetek arrezzoból
s megremeg a téridő
megreped a kolostorfal
s zarándokár tör elő
kamerák és sóspercek
szénsavmentes üdítő

vers olaszországról

egyszer majd elmegyünk olaszországba
s mi is írunk jambusokat olaszországról
s mi is emlegetjük az olasz városokat
soronként egy padova szonettenként firenze

ha egyszer majd elmegyünk olaszországba
kitörnek a vulkánok
vagy legalábbis kitörik bennem valami
egy fog egy almafacsemete
pedig olaszország nem viharos
puszták nincsenek csak

ó azok a piazzák ó azok a nápolyi
sajtos pizzák kék egek
bezzeg már volt olaszország
s azóta mindig van egy kicsit
s talán örökké lesz
soronként egy padova szonettenként firenze

Békadal (kánon)*

Szűnnek az emberek,
s kánont breknek a békák.
Egy utcafa odébb áll,
míg holdunk sajtkerek.

De jaj, brekk, jaj a napnak,
holnap már nem aratnak.

Puffok a fellegek
s bivalyos a homály:
egy villám boronál
a mezőkre heget.

Jaj, breki, jaj a napnak,
holnap már nem aratnak.

Az ég már reggeleg, (Prünytő pötty / emberics,
de holdunk sajtkerek, édesvíz, / pocsolya,
s egy ólmos éjbaba jó a bé- / ka sora,
a földre hempereg. brekkedj meg, – / gemberics)

* valószínűleg újabb keletkezésű békanépdal, mert az aszfaltutak elterjedtsége óta egyre kevesebb a pocsolya, s egyre nagyobb a békafrusztráció az élőhelyek szűkössége és a mezőgazdasági gépek romboló hatása miatt

Szabálytalan dal az Eufráteszhez

S akkor mi lesz ha megtalálom Allahot
s kivándorlok kecskepásztornak a Torosz-hegységbe
s éneklek a völgyeknek pataknak
egy szép lányról az Eufrátesz partján
egy szép lányról az Eufrátesz partján

S minden este felhőkért imádkozok,
hogy esővízzel töltsék meg a völgyet
s a Torosz csúcsairól vándoroljanak
egy szép lányhoz az Eufrátesz partján
egy szép lányhoz az Eufrátesz partján

s akkor szürke lesz az ég és mennydörög
s gyertyákat gyújtanak az asszonyok
s csak egyvalaki néz vágyakozva észak felé
egy szép lány az Eufrátesz partján
egy szép lány az Eufrátesz partján

Ilyés Krisztinka

Túlvilágot táncolnak a halottlátók

Először.
Feketét tükröz
az elhomályosodott
nap széle.

Holtakat takar el,
s te magad elé
cipeled a sugarakból
összerakott látványt:
mivé válnak a képek,
ha szenesedik a lélek?

Másodszor.
Anyaméhben csontok
mállnak szét. Letakarod
a karod (varjak kárognak),

megéhezel – görcsöket
ragasztunk a gyomor szélére,
beleremegünk a hajlatokba,
minden olyan homályosan fehér.

Végül.
Túlvilágot táncoltak nekünk a halottlátók.

Teljes pusztulás

Süt a nap,
mosolyog.

Összeomlott
levegőburok:
mindent betemet
a por – lemállik
a fal, hártyákban
úszik a kapcsolat.

Törmelék zúdul
a közönségre,
hajgubancokba
kapaszkodnak
a lerohadt pupillák.
Szellőzik a lét.

(Csak) a nap mosolyog.

AZ ÖNMAGUNKHOZ VEZETŐ LABIRINTUS

Amint világossá válik, hogy az emberiségnek befellegzett, ha a Föld elpusztítását már nem lehet meg nem történné tenni, legalább egy számvetés erejéig szembe kell néznünk önmagunkkal: hol mit rontottunk el? Miért pusztít többet, mint amennyit épít az ember? Miért törvényszerű, hogy a fejlődés ütemével megegyező sebességgel közeledik a megsemmisülés? Menthető-e még a helyzet? Ezen kérdések megválaszolására tesz nagyon szép kísérletet legújabb regényében Horváth László Imre.

Borgesnek az *Elágazó ösvények kertjéből* tudjuk, az emberi sors valamennyi variációja megtörténik. Így az is lehetséges, hogy 1986 tavaszán Genfben találkozik a XX. század két ikonikus író-gondolkodója: Kurt Vonnegut és Jorge Luis Borges. Vonnegut kellőképpen kiábrándult már mindentől, beleértve saját magát is, Borgesnek pedig – néhány hét híján – véget ér földi utazása. Az agg író játékra szólítja föl amerikai kollégáját: elmesél neki egy történetet, és ha Vonnegut elhiszi neki, Borges nyer.

Innen indul az a kalandos, a regényidőt tekintve napokon át tartó, szellemi síkon azonban az emberiség történetén átívelő gondolati utazás, amely szintetizálja az *Ezeregyéjszaka* misztikumát, az *Odüsszeia* mágiáját, az *Isteni színjáték* moralizáló hangnemét, *Az ember tragédiá-*

ja nyugtalanító kérdéseit. Kiderül, hogy Borges – Horváth László Imre története szerint – nem más, mint maga Logosz, akit apja a távoli jövőből küld vissza az emberiség régmúltjába egy svájci földalatti bázisról, ahová az emberiség utolsó, még életben maradt egyedei húzódtak vissza, miután végképp élehetlenné változtatták a földet. Ez a poszt-apokaliptikus környezetbe vetített platóni gondolat kap még egy kis további sci-fis fűszerezést: képes-e az emberiség újrakezdeni azt, amit már végigélt, lehetséges-e „a bolygó megmentése azzal, hogy megváltoztatom az emberi természetet”.

Logosz-Borges ezt a feladatot próbálva teljesíteni Odüsszeusz-ként bejárja a világot, Ehnaton testébe költözve próbálja új, jobb irányba kilendíteni az emberiséget, Mózesként az élettér

megváltoztatásával kísérli meg a jövőt jó irányba alakítani. De ő többek közt Dávid, Nagy Sándor vagy a Rómát kis híján térdre kényszerítő Hannibál; látjuk őt Caligulaként, Augustus császárként is, valamint ő bújik a világot szintén átalakítani szándékozó Attila bőrébe is. Birodalmak felemelkedését és elkerülhetetlen pusztulását idézi elő, vagy legalábbis éli végig, hogy végül, a sokadik próbálkozás után feladja, mert úgy érzi, nem lehet belőle második Megváltó. Bármit is próbál tenni az emberi természet megváltoztatásáért,

minden balul üt ki végül, a helyzet egyre romlik. Hogy végül mi lesz a játék eredménye, reménytelen vállalkozás-e az emberiség sorsán változtatni, valamint az, hogy miért pont Vonnegutot választotta a mesélő játszótársnak, arra az epilógusból derül fény – hol másutt, mint egy rózsakertben?

Ilyen kérdés- és problémafelvetések mellett azt gondolhatnánk, *A halhatatlan ember* egy nehéz, moralizáló tézisregény. Nem az; talán emberiségregénynek lehetne leginkább nevezni, ahogy Madách tragédiáját szokás emberiségdrámának. Komoly, jól dokumentált, elgondolkodtató, ütős eszmétörténeti párlat. Nem könnyű olvasmány, igaz, de a szerző történész végzettsége a rendszerezettséget, íráskészsége pedig az olvasható nyosságot biztosítja.

Kivételes történetmesélői képességről árulkodik továbbá, hogy ekkora ívű cselekményvezetést – ne feledjük, az emberi civilizáció évezredein átívelő történetről beszélünk – háromszáz oldalban meg tud valósítani úgy, hogy az ne legyen se fárasztóan tömény, se bántóan hézagos.

Kudelász Nóbel

A könyv megértésének nem előfeltétele kolosszális műveltséganyag birtoklása, az olvasónak nem kell könyvtárnyi szakirodalommal rendelkeznie ahhoz, hogy megértse a mű gondolatiságát, mitológiai és történelmi utalásait, kibogozza azok összefüggéseit. Ezt megtette helyette a szerző (akit méltán ve-regethetne vállon maga Vonnegut is, amiért nem élt vissza az olvasó idejével). Sőt, ennél többet is: Horváth az olvasónak gondosan csiszolt kulcsokat ad a műben, szereplői pedig abban segítenek, mikor, melyiket hogyan használja. Ugyanakkor nyitva hagyja a lehetőséget, hogy ki-ki a maga módján értelmezze, sőt, újraértékelje az emberiség történetét, benne önmagáét. Ilyen értelemben *A halhatatlan ember* tehát egy igazi borgeszi labirintus: elkísér az útkeresésben, miközben maga az útkeresés is. Egyetlen kiutat sejtet, de végtelen számú útvonalat tud javasolni. Nyissuk fel a könyvet – máris elindultunk a nekünk megfelelő.

Horváth László Imre: *A halhatatlan ember. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2021*

vers

Demeter Arnold

Egy fogoly gondolataiból

Hogy milyen a jó fogoly? Szörtemen, hazátlan, olcsón fenntartható számadat.
– Ügyelj a mellékhelyiségnél, Gáspár, mert megfulladsz a szarban.

Istenem, ha ennyire nem félnék,
már rég meglövettem volna magam.

Ezt miért hívják fejadagnak, ha a kutyák is többet kapnak, belőlünk is.

Már megint a hazaút híre, már megint hazudnak, már megint, már négy éve.

Balázs bácsi, ismét zenével várnak vacsorára, ismét nem lesz étel.

Ha meghalnék, a vonaton történjen,
útban a falum felé. Tudnám azt, hogy ha éltemben nem is, de holtamban hazaérek.

Hatások

Soha nem láttam még élő bálnát.
Úgy próbáltad nekem elmagyarázni,
hogy akkorák, mint az a domb, ahonnan a faluban, ha valaki sír, mindenki hallja. Hozzátetted, hogy a bálna is a végtelen óceánba zokogja bánatát, de ha nevet, azt is a végtelen viszi tovább. Mostanság nagy hidegek vannak, nem fagyunk meg mind, ha a bálnák vigasztalanok?

Trauma

Egy hajó süllyedésének a bugyogására alszol el.
Lábaid beleásod a homokba, hogy amikor a hullámok érkeznek, ne vigyenek magukkal.
Rövid időn belül sirályok hangjára ébredsz, és egy jajveszékelő ember utolsó könyörgésére.
Segítség nem érkezik, te sem érnél oda időben.
De hogy még valamilyen formában tovább éljen, minden este újraálmomod.

Hold-dal

Tekinteted hazatalál az éjszakában,
megpihen egy magában lengő csónakon.
Te pedig beleképzeled vándor-magad, aki álomba szenderül egy hold-dalon.

novella

EGY A SOK KÖZÜL

„De borzasztó,
mennyi a vér, a fejét is ahogy
lenyiszálták, szörnyű, miért történhet
ilyen, mit vétett a szegény...?” A hírek
után meg harsog a reklám.
(Borbély Szilárd)

A pszichológus azt mondta, utólag könnyű látni a folyamatot, de szerintem profival volt dolgom, és a profi mindig aprólékosan halad, fokozatosan lépve át a határokat. Végül is, miért kellett volna azt gondolnom már az elején, hogy a szexviccek rosszak és veszélyesek?

Eszembe sem jutott. Fura, perverz beállítottságú embernek tűnt, az igaz, de amikor meséltem róla másoknak, azt válaszolták, a vezetésoktatók mind ilyenek, és állítólag ő a legvisszafogottabb a városban, nem túlságosan meglepő, hogy már első órán spermákkal poénkodik, meg hogy úgy mutat be engem a kollégáinak a benzinkút kávézójában, mintha valami értékes elejtett zsákmány volnék.

Udvariasan nevettem az első két órán a sebváltó fallikusságára tett célzásokon, ez a nők kedvenc alkatrésze, állította. A harmadik alkalommal sem mondhattam semmit, váltás közben a kezemre tette a kezét, nevelői célzattal, természetesen, ne rángassam úgy, és ott

is hagyta, amíg ki nem húztam alóla a magamét. A negyedik óra előtt köszönésképp megölelt, az ötödiken megsimogatta a fejem. Ez rendszeres lett, később már a nyakamat dicsérte, ahogy a keresztelkedésnél megfeszül, meg a fületem, milyen kicsi és aranyos. Nem stresszeltem, ha túl lépi a határt, ha már nem bírom tovább, legfeljebb kiiratkozom és otthagynom az autósiskolát, nincs gáz. De ilyen apróságok miatt nem akartam, értelmetlennek tűnt, és már így is kifizettem egy halom pénzt, az autósiskolák árai egyre feljebb mennek, nincs semmi, ami megállítsa az emelkedést, a benzinárak meg egyre magasabbak, egy új beiratkozás pláne drága lenne.

A tizedik óra körül javasolta, hogy vegyem le a pulóverem, hiszen olyan meleg van az autóban, de nem mertem, a kötött pulcsi alatt túl testhezálló póló volt rajtam, és már amúgy is állandóan hozzám ért, nem akartam, hogy még nézzen is, kivert a víz. Különben az az óra különösen rossz volt, nem teljesítettem jól, azt mondta, folyton életveszélyes

helyzeteket produkálok, helyettem lépett a fékre, a kuplungra, néha a kormányt is ő forgatta, sokat szidott, sírtam este miatta egy sort, hogyan lesz így jogsim.

A következő órára megenyhült, egy megállást, egy kikanyarodást megdicsért, fasza volt, jegyezte meg. Aztán, hogy múltkor megígértem, nyálat cserélünk. Mikor mondtam én ilyet, kérdeztem, de határozott maradt, úgyhogy végül én haragudtam magamra a felelőtlen-ségemért. Azt mondtam, majd egyszer, hátha elfelejti, hiszen ezután két hétre elutaztam, nem tudtam órára menni.

Dehogyan felejtette el, a következő alkalommal már sértődött is volt, miért nem tartom be az ígéretem. Kérdezte, mikor megyünk be a bokrok közé az autóval, az az igazán jó. Próbáltam nevetni ezeken, hiszen nem gondolja komolyan. Mert bár folyton a szexről beszélt, mindig elmondta, milyen fontos, hogy a nő élvezze, sőt élélvezzen, ő soha nem erőszakoskodott, annál nincs undorítóbb. Egy ideje már smink nélkül jártam órára, melegítőben, nehogy valamit jelnekv egyen. Azon gondolkodtam, veszek egy doboz csokit, talán akkor nem haragszik, nem büntet, amiért visszautasítom, elhúzódom. Persze ez is hülyeség, de sosem tudtam, hogyan kell leállítani a nyomulást.

A tizennyolcadik órán, amikor beültem az autóba, rám nézett, levette a szemüvegem, és megkérdezte:

– Te dugtál? Látszik az arcodon.

Bólintottam, mert a vőlegényemnél aludtam éjszaka, szeretkeztünk, de mi köze ehhez, gyorsan beindítottam az autót. Nem lehetett elterelni a figyelmemét. A részleteket akarta tudni, amikor pedig nem válaszoltam, aggodalmaskodott, hogy ugye, nem volt erőszakos a srác, mert az undorító. Nem, mondtam, és remegett a kezem, a lábam, ahogy váltottam. Megsimította a fejem, aztán maga felé húzta, és amikor érezte az ellenállást, nyomott rá egy puszit, végül elengedett.

Sütött a nap. A városban kacskaringóztunk, én hibát hibára halmoztam, csak egy óra múlva nyugodtam meg kicsit, amikor végre egyenes, üres útszakaszon haladtunk. Akkor odahajolt és megnyalta a fületem.

– Ne! – kértem. – Ne. Ne!
– Bocs, azt hittem úgy érted, ne hagyjam abba – nevetett. De azért befejezte. Aztán leszidott, amiért közben kilendültem a sávból. – Azért szeretsz még, ugye?

– Hogyne – nyögtem ki ironikusan, de harciasabb nem mertem lenni, féltem, hogy kiabálni kezd a sávelhagyás miatt. Hiszen mindig szidni kezdett a vezetési hibáimért, amikor visszautasítottam egy érintést.

Aztán megálltunk, mert bement egy házba valami pénzügyi miatt. Az ablaknak dőlve lehunytam a szemem. Aztán a telefonom néztem, hánykor megy busz. Még a menetrendet bámultam, amikor visszaért, kértem, ma fejezzük be előbb az órát.

– Miért?
– Fáradt vagyok – ezt éreztem, ezt mondtam.

A buszpályaudvar felé menet a mutatóujjával megbökte a mellem.

– Nem vagy ma jó passzban. Beteg vagy?

Végre beértünk a parkolóba.
– Mitől lettél ilyen sápadt? Nem kell hánynod? Jó a gyomrod?

Csak a fáradság, mondtam, és megbeszéltük a következő órák időpontját.

Kiszálltam.
Mikor elhajtott, elszívtam egy cigarettát. Csak ezután kezdtem el bögni.

Az emberek furán néztek, én meg nem találtam a maszkom.

Sírtam még, amikor Barnabáshoz értem. Be sem mertem menni a házba, mégis hogyan vállalja fel az ember lánya ezt a leendő férje előtt. Magamra haragudtam, miért lettem olyan gyenge. Miért nem volt erőm megpofozni, miért beszéltem meg újabb órát, mi bajom van nekem?

Izer Janka

Lefagytam ott, persze, de akkor is. Hol vannak a határait?

A teraszon ültem, így talált rám Barnabás, kiakadt, mikor megtudta, indult volna azonnal szétverni az ürgét, de megállítottam. Azzal is csak mi járnánk rosszul. Aztán sms-ben lemondtam az órát.

Másnap bementünk kiiratkozni. Jött Barnabás, nélküle nem lett volna ennyi tartásom sem.

A pszichológust felhívtam előtte, azt mondta, a feljelentéssel én szívom meg, hiszen nincs bizonyíték, sőt, nemi aktus sem történt. Tehát hiába traumatizál, a jogrend szerint legfeljebb másfél év felfüggesztett jár egy ilyenért. Már ha a nyomozás után az ügyészség egyáltalán vádat emel, és utána megnyeri a pert az áldozat. Tudni kell, hogy évekbe telhet, mire bíróság elé kerül az ügy, volt egy páciense, akit nyolcévesen erőszakoltak meg, tizenkettő lett, mire az első tárgyalásra sor került, ami után pszichoszomatikus tünetként elkezdett bekakilni.

Az irodában azt mondta a nő, hogy mivel nem vezettem le harminc órát, ezért nem jár nekem a beiratkozáskor kapott kedvezmény, úgyhogy plusz ötvenezer forint, ha meg akarom kapni a papírokat. Esetleg átmehtének másik oktatóhoz, akkor nincs fizetési kötelezettség.

– És mi a biztosíték, hogy ez nem fog ott újra megtörténni? – kérdeztem.

– Én vagyok a biztosíték – mondta a nő.
Szóval kifizettem.

Igazából nem nagy ügy, hiszen például nagymamám ötöd-szörre került vissza a megyei kórházba ugyanazzal a combcsonttöréssel, nem tartottak a csavarok, harmadszorra műtik. A leendő anyósom apja pedig a napokban felakasztotta magát, ez a negyedik öngyilkosság a környéken ebben a hónapban, amiről tudok. A hírekbe alig kerülnek be, és ha igen, a hírek után harsog a reklám. Csak a szokásos.

vers

Lakatos-Fleisz Katalin

Kolozsvári képeslap

Tintaszínű ég kontúrjában
sápadt kupolák
rajza.

Barokk ívek,
polgári nosztalgiaik.

Sötétedő, huzatos
utcákon langyos
szél újságpapírt
görget.

Az ablakok időtlen
őszti őríznek lezárt
szemeikben.

Nincs senki, csak a tekintet,
kóbor kutyaként
szélfúttá újságpapírt
szimatol.

A lezárt szemű házak
sosemvolt idejébe
nincs bebocsátás.

Csonttá keményedő
rajz a tintaszínű ég,
kontúrjában sápadt
kupolák,
barokk ívek,
szilánkosra tört
délután.

Kopriva Nikolett

Mama és az angyalok

Mama azt mondta, az angyalok nem az égben laknak, és nem a templom hideg falai között. Némelyik széles karimájú kalapban és rongyos kabátban járja a nagyvárosok utcáit, a személytelen országutat, a portól sárga tanyavilágot. Ott vannak a Zöldpiacon, céklát árulnak fejkendőben, vagy súlyos szatyrot cipelve nézelődnek a sorok között. A Gorkij-park padjain sakkoznak fehér időtlenségben. Ott vannak a fel-alá szaladgáló gyerekek között, este a gyűrött arcú, fáradt felnőttek tükréből bámulnak hunyorgó szemmel. Mama azt mondta, olykor az angyalok is a senkiföldjén üvöltenek, mint te vagy én. Hiába kérdeztem, kikből lesznek angyalok, nem felelt, arca sem rándult, csak kötötte tovább a lila szvettert, amiben évek múltán elaludt.

Bogarak

I.
A bogarak akkorák lettek, mint az emberek, most összevissza rohangálnak, széttapossák a kerti virágokat, a régi ruhaszárítót. Páncéljuk alatt égő, vörös parázs minden hazugságom. Ha kimennék a házból, nem ismernének fel.

II.
Hajnalszagú függönyömbe tekerem magam, a hideg csempén fekvé bebábozódom. Álmomban a lapockámból szárny nő, de repülni nem tudok. Méreg folyik ereimben. Földet szór rám a szél.

III.
Valaki leráz magáról, a templom hideg kövére zuhanok. Körülöttem imádkozó anyák térdepelnek, hasukban kövesedik a magzat. Naphosszat mantrázom, ki vagyok, ki nem, kinek kellett volna jönnie helyettem. Felkúszom a falon, istenig.

IV.
Azt mondják, a fűszálakon csillogó harmat égből hullt gyöngyszem. Ékszereket visel a természet. Az avar alatt mocorgó szörnyek csak éjjel jönnek elő. Ilyenkor molylepkék röpködnek a fénynyalábok körül, pókok másznak az ablaküvegen, be a házba, a szemhéj alá.

V.
Dédanyám énekeit még sokáig visszhangozta a szél. Indokolatlan pillanatokban jött, telefon közben vagy a buszhoz rohanva. Így tanultam meg halogatni, elhalasztottam az életem. A szél bőröm alá mászva harsogott. Dédanyám sárga bogárszemmel bámult. Ezek már nem az ő dalai voltak.

VI.
Észrevétlen változunk át. Földbe gyökerezik a lábunk, eltűnünk a füvek között. Lent sötét van, hideg a sár. Vakok leszünk és érzéketlenek, hátunkra dermed az idő. Fent eladják ruháinkat és tárgyainkat, gyorsan elfelejtene. Csak a kert tudja, kik azok, akik most gyökereit rágják.

Víz alatt

Mama a tenger fenekére költözött. Ha reggel kimegyek a partra, hallom, hogy szuszog – fodrozódik a felszín. A szél rángatja hajam, be akar lökni a mélybe. Mama arca sápadt a víz alatt, nem kap levegőt. A tenger fekete szemekkel bámul rám. Dühösen elmondom neki, tudom, hogy éjjel befolyt a padlórésen, és meglopott. Sosem válaszol, csak nagy, hájas testével elterül a parton. Mama arca elfeketedik alatta, hátrébb kell lépnem. A kövek fuldokolni kezdenek, kopasz fák vacognak a sós szélben. A tenger halakat köpködve nevet rám.

Egyre többen járunk a partra.

Para István karikatúrája

SZERZŐI ÖNBIZALOM

Pethő Lorand

(kifakadás)

harminckilenc éve nézem halálom. megszokom lassan. súlya van a földnek. a dühödt nyár csonttá vetkezett az utánam jövőknek.

tüdőmben kotyogás. kilépek az ágyból. ólomszürke homlokom a szétszórt fényszilánkon.

tükrőmben halál. nézzük egymást hosszan. torkomhoz tartom zsilettem. megborotválkozom?

hamvasztó nyarak

emlékszel a hamvasztó nyarakra? véresre martak a pőcsik-legyek. burjántól zöldülő kezekkel kapáltuk a málé végtelent.

emlékszel? a lótetűk szaladtak, vihogva tapostuk agyon, vörös lábszárunkon összerezsent izzadság és szúrós töklapú.

emlékszel? csak vártuk, bárcsak esne... majd szédülten kapáltunk tovább – nem is tudom, most, merre is keressem gyermekkorunk dicsőbb himnuszát.

az én apám

soha nem láttam sírni apámat, nem is tudom, ha vannak könnyei. az én apám dolgozott, mint az állat, míg kiette gyomrát zsíroskenyér.

az én apám hajdonfün áll a szélben, arcán az istenverte föld, leengedi a vedret a mélybe, véreből merít.

élő történelem

EGY ELFELEJTETT NEGYVENNYOLCAS (2.)

– adatok és legendák a bölöni Rácz Sándorról (1826–1913) –

Az előző részben odáig jutottunk, hogy Rácz Sándor az örökősei elmondása szerint ismerte Petőfit, és az erről fennmaradt történet eseményei az 1849. április 5-ei, gyulafehérvári ágyúzással azonosíthatók, ahol mind Petőfi, mind Rácz jelen voltak. A családi legendárium úgy tartja, tíz évet töltött Oroszországban hadifogolyként. Fennmaradt két, a feleségeihez fűződő történet is.

A Rácz Sándor életéről szóló legendák a következő útvo-nalon maradtak fenn: a gyermektelen Rácz 1913-as halála előtt mesél a házánál gyermekeskedő Máthé Samunak (1904–1993). Máthé Samu úgy kerül képbe, hogy ő és testvérei 1907-ben árván maradtak: testvérét, Verát (sz. 1900) a módos Rácz Sándor bácsi és felesége, Judit, Rebeka nagymamájuk nővére vették örökbe. Samu ugyan nem hozzájuk, hanem egy nagynénjéhez kerül, de a lehető legtöbb időt tölti az öreg, jószívú, sokat mesélő Rácznál. Máthé Samu az 1930-as évektől kezdve feleségével, Berecz Lujzával a Rácz-házban, a bölöni Bodor utcában élt haláláig.

Mindazt, amit Máthé Samu Rácz Sándor bácsitól hallott, továbbadta unokájának, Bedő Áronnak, aki azt velünk közölte.

A szibériai fogság legendája

Bedő Áron szerint a forradalom bukása után

„Rácz Sándor tíz évig volt orosz hadifogságban. Magyar onnan nem szabadulhat, üzente Ferenc Jóska az orosz cárnak. Egy orosz viszont megsúgta Rácznak, hogy a lengyeleknek van esélyük hazatérni. Tíz év volt az ára és a lengyel nyelvtudás, hogy végül Rácz lengyel negyvennyolcasként hazajöhetett.”

Nézzük, mennyire hozható ez szinkronba azzal, amit Rácz életéről tudunk. Nem nagyon: mind Bona Gábor, mind nyomában Demeter Lajos és Demeter László azt állítják, hogy „1849. aug. 27. Aradon besorozzák a 18. gyalogezredhez. 1851. nov. 30. elbocsátják” – azaz Ráczot nem vihették el a forradalom után az oroszok.

Ezek után mindenképp látni akartuk azt a dokumentumot, amelyre Bona Gábor hivatkozik, mikor azt állítja, hogy Ráczot Aradon besorozzák, és onnan 1851-ben bocsátják el. A KAW (Kriegsarchiv Wien): Gb. 18.LIR 1851–1860. 14/103. jelzetű dokumentum másolatának megszerzésében Hermann Róbert, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnokának tudományos helyettese

volt segítségünkre, köszönet érte. Ebből az derül ki, hogy az 1823-ban, Angyaloson, Háromszéken született, nőtlen („ledig”) Alexander Ratz-ot besorozzák a 18. gyalogezredhez. Megjegyzésként azt is leírják, hogy a felkelők hadseregében a 135. honvédszászlóaljban szolgált alhadnagyként. Más kézírással az áll, hogy 1851. november 30-án leszerelik. A dokumentum minden adata a mi Bölöni Rácz Sándorunkra illik, kivéve az 1823-as születési évet, amit írnoki hibának kell felfognunk.

Ennek ellenére érdemes követni, mi történt Rácz hadtestével a világosi fegyverletétel idején. 2017-ben közli Lenkefi Ferenc a „137. zászlóalj” (igazából a 135. zászlóalj)¹ egyik hadnagyának, Szalay Eleknek az emlékiratát, ebből kiderül, Máriaradnáról elindulnak Világos felé, de ott Görgey már letette a fegyvert:

„Útközben többekkel találkoztunk, kik már menekültek a fegyverletétel elől, hogy legalább ne essenek fogságba, s meghallva tőlök a történeteket, mi is »Isten hozád«-ot mondtunk a legénységnek, s ki merre lehetett, igyekezett menekülni.”²

Miután feloszlik a hadtest, Szalayék Nagyváradra mennek, ahol még mindig veszélyes a terep a honvédeknek, az oroszok Aradra akarják vinni őket. Szalaynak végül sikerül hazajutnia.

Hogy Ráczcal pontosan mi történt, nem tudjuk: bizonyára ugyanúgy elindult hazafelé, mint Szalay, ám kevesebb szerencsével járt.

Eszerint az a legenda, hogy a forradalom után Oroszországba vitték volna, nem felel meg a valóságnak.

Az első feleség öngyilkossága

Volt Rácz Sándornak egy első felesége is, de nevét nem tartotta számon a család emlékezete, csak egy vele meg-esett pikáns esetet:

„Mikor egyszer a brassói Hosszú utcai házában hitvés-t Rácz rajtakapta egy katonával, megkérdezte a vendégtől: – Szereted a feleségemet? Az kínjában aligha sajtoltathatott volna ki magából egyebet, mint „Igen!”-t. Rácz erre ezt mondta: – Tiéd a ház és az asszony, de én róla többet hallani sem akarok!”

Kocs János genealógus szolgálatat eddig ismeretlen adatokat Rácz első feleségéről. Miután elmeséltük neki a fenti történetet, kiderítette, hogy honvédünk első feleségének neve Dónát Teréz, és 1865. augusztusában, Bölönben, 32 éves korában öngyilkosságot követett el, halálának oka: *kloroform*. Házasságkötésük idejét és helyét még nem sikerült beazonosítani. Rácz Dónát Terézt legkorábban 1851. november 30-a, azaz leszerelése után vehette feleségül.

Szerelem a második feleséggel

Rácznak nagyobb szerencséje volt második feleségével, akivel együtt öregedett meg. A húsz évvel fiatalabb Héczei Judittal való találkozásáról a család mesébe illő történetet ápol.

Egy alkalommal az Udvarhely környéki szőlőjét ment szüretelni, mikor Árvátfalván a pataknál megállt lovait itatni. Ott mosott egy anya a lányával. Sándor bácsi addig-addig itatta a lovait, és nézegette a lányt, hogy mire végzett az itatással, ajánlatot tett: mikor visszafelé jön, elvenné a lányt, megbecsülné, tejben-vajban fürösztene. Úgy is lett: visszafelé magával hozta Héczei Juditot Bölönbe, s nagy lakodalmat csaptak. Gyermeük nem lett, öregkorukra épp az árvaságra jutott Máthé gyermekek egyikét, Verát fogadta örökbe felesége rokonságából.

Az adatok szerint a Héczei lányok közül nem Judit jött elsőként férjhez Bölönbe, hanem húga, Rebeka: „Budai István 25 éves földbirtokos feleségül vette az árvátfalvi, 21 éves Héczei Rebekát. 1869. február 2-án esküdtek meg. Míg Rátz (!) Sándor esküvője Hétzei (!) Juliánna Judith-tal 1875. dec. 4-én volt. A vőlegény 49 éves öz-

Vajda Anna Noémi, Sántha Attila

vegy, a menyasszony 30 éves hajadon, árvátfalvi születésű, bölöni lakos, református (eltérően a halotti bejegyzésétől, ahol róm. kath.-ként jelenti be unokahúga, Pál Jánosné.” (Ifj. Tana Gyula gyűjtése).

Ennyi, amit Rácz Sándorról sikerült megtudnunk. Életében Bölön faluközösségének megbecsült tagja volt, a róla fennmaradt legendák tovább színesítik a róla fennmaradt képet.

1 Hiba, Szalay Elek ugyanúgy a 135-ös zászlóaljban szolgált, mint Rácz Sándor. Egy 1849. július 28-ai listában Szalay és Rácz neve egymás mellett szerepel (MOL: Hm.Ált.1849. 26271).

2 Lenkefi Ferenc: Az „obsitos” hazatér – Szalay Elek visszaemlékezésének vége. Hadtörténelmi Közlemények 130. évf. 3. sz. (2017.), 816-826, 818.

vers

Szeder H. Réka

Az én macskám egy olyan állat

Annyi mindent kéne,
de ölembe a tétlen elmúlás
macskateste kuporodott. Melegít.
A mosott ruhákat összeszűrözte megint.

Hiába takarítjuk magunkról,
idegenek szedegetik le rólunk,
vagy mutatnak az eltévedt szálakra.

Vállad simítják, igen, az enyém is, pedig
fésülöm, leszedem, tisztítom,
ahogy mind. Vonjuk meg vállunk.

A szőrös állatok gazdái néha megértik egymást.

Szilárdító anyag

A szomszédok építkezni kezdtek,
munkásaik lassan dolgoznak,
gondosan. A falakon nincs hiba,
napjaikat betonba keverik.
A házat használt földre építik.

ott voltunk

TAMÁSI ÁRON: AZ EMBER, AZ ÍRÓ

Péter Beáta

A 125 éve született Tamási Áron munkássága előtt tisztelgett a június elején Erdélybe érkező Irodalmi Karaván. A Petőfi Kulturális Ügynökség kiemelt programjának keretében, a budapesti bemutatót megelőzően Gyergyószentmiklóson és Csíkszeredában mutatták be dr. Sipos Lajos irodalomtörténész nemrégiben megjelent „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” című könyvét.

Tamási Áron életének fontosabb eseményeit, állomásait, meghatározó helyszíneit, szereplőit és írásainak létrejöttét, történetét több mint száz különleges fotográfián keresztül mutatja be a Petőfi Kulturális Ügynökség gondozásában megjelent kötet. A könyvbemutatóval egybekötött Irodalmi Szalon-esteken Tamási Áronról Juhász Anna irodalmár beszélgetett a szerzővel, közreműködött Kányádi Szilárd színművész. A Szalon-estek házigazdája Ferencz Angéla, a Hargita Megyei Kulturális Központ igazgatója volt.

A csíkszeredai esten felidéztek az 1956-os és 1957-es eseményeket, azt, hogy abban a forradalmat követő zűrzavaros időszakban, a véres leszámolás éveiben hogyan élt, írt Tamási, és milyen üzeneteket közvetített az írásain

keresztül. Majd kitértek azokra a személyekre, helyszínekre, történésekre, amelyek meghatározták Tamási fiatalkorát és későbbi munkásságát.

A Tamási-család történetét 1601-ig vissza lehet követni – mutatott rá Sipos Lajos. „Ez egy szegény földműves család volt, olyan, amilyent ma már nem lehet elképzelni. Hat-hét hold földjük volt, az erdőben volt két-három holdnyi részük. Mivel a föld rossz minőségű, a termés nagyon kevés, keményen meg kell dolgozni érte, ezért minden farkaslaki családnak volt egy mellékfoglalkozása. Volt, aki Korondra járt cserepet égetni, volt, aki fuvarozást vállalt, volt, aki elment szolgálni Bukarestbe, Budapestre. És Tamási Áronra is ez a sors várt. Ő volt a legidősebb fiú, ő örökölte meg a földet, neki kellett kifizet-

Juhász Anna, Sipos Lajos és Kányádi Szilárd a Csíki Játékszínpadon tartott könyvbemutatón

ni a testvéreket. Az édesapja nagyon kevés beszédű ember volt, szemben az édesanyjával, akinek csilingelt ajkán a szó. Az édesapja ennek az életnek a zord oldalát volt hivatott megjeleníteni a fia számára. Nem csak azzal, hogy befogta a munkába, és Áronnak már négyéves korától kezdve volt feladata. Híres kaszás lett tízéves korában a faluban, aztán ellőtte a bal kezén a hüvelykujját patron-

puskával, és alkalmatlanná vált a mezőgazdasági munkára. Az apa megváltoztatta a tervét, azt mondta, hogy a mezőgazdasági munkát Gáspárnak kell átvennie. Gáspár kapta meg a családi vagyont öröklésének a jogát, Áront pedig, az édesanyja kérésére, a nagyprépost nagybátya segítségével, aki patronálója volt a családnak, a székelyudvarhelyi gimnáziumba küldték. Ez a

nagybácsi támogatta a családot minden módon, ahogy csak tudta. Így került Áron gimnáziumba, utána Amerikába, ismerje meg, próbáljon szerencsét.”

A beszélgetésen szó esett még Tamási Áron amerikai útjáról és a hazatéréséről, a temetése körül kialakult legendáról, valamint arról is, hogy kik voltak azok az alkotók, író-társak, akik meghatározóak voltak az életében.

Sipos Lajos József Attila-díjas irodalomtörténész évtizedek óta foglalkozik Tamási Áron munkásságával. Juhász Anna kérdésére, hogy van-e valami új, amit a kötet összeállításakor kapott Tamásitól, elmondta, voltak kedvenc Tamási-szövegei, ezeket újraolvasta, és ezek hitében megerősítették:

„És most nagyon erősen éltem meg azt, hogy az összes politikai handabandázás közepette, amikor ilyen-olyan politikai jelszavak uralták a mezőnyt, akkor Tamási Áron azt mondta, hogy emberi tisztesség, írói tisztesség. Ez azt jelenti, hogy a legalapvetőbb emberi erkölcsi tulajdonságok kell meghatározóak legyenek.”

léghajó

Kovács Áron

Fájdalomcsillapító

Ülök. De
legszívesebben fognám a székem, és üvöltve vágnám a falhoz.
Gitárokat törnék szét a színpadon
vagy madarakat simogatnék úgy,
hogy elszálljon mind.
Esővízes kutakat gyűjtanék fel,
és naplementéket színeznék szintelenre.
De mégis, megint te.
Leültetsz, és elveszed a szürke filcemet.

KOVÁCS ÁRON Miskolcon született 2002-ben. Magyar és brit állampolgár, Skóciában nőtt fel, 2017 óta él Magyarországon. Most érettségizett, magyar-angol szakos tanárnak tervez továbbtanulni.

Teknősökről

Úgy érzem, minden, mi bennem van, előbb-utóbb itt hagy, vagy legalább messze utazik.
Halak, növények, olajfoltok sem mivé lesznek végtelen gyomromban.
Lassacskán elhalnak a teknősök is, elsodorja őket az áramlat,
és a homok elnyeli mozdulatlan testüket. Akárcsak egy rovar, mit felemész a sok gaz.
Fáj, hogy nem döntök sorsukról, fáj, hogy örökké bennem lebegnek a teknősmindenségek, és meg sem köszönik örökös jelenlétüket.

Borsodi Ábránd

Az áprilisi szellőben is mozdulatlan az Avas, tömbjei szilárdan állnak, mint rendíthetetlen, tántoríthatatlan óriás.

Itt nem fák és gyepek uralkodnak, hanem maga az emberi láрма, ami ily csodás esténként.

Most az utcák kiürülnek, megjelennek a keselyűk, hollók, és a kóbor kutyák mind közös szimbiózisban.

A kisboltok bezártak, a hajléktalan csörömpöl egymagában. Végigsétál a Takács utcán, felmered az ég, ami visszamosolyog. Tömbök takarják álmában, nem fáznak.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bálint Tamás (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Bene Zoltán (1973, Kecskemét) író
Böloni Domokos (1946, Dányán) író, szerkesztő
Csorniy Dávid (1991, Beregszász) költő
Demeter Arnold (1998, Csíkszentkirály) költő
Farkas Wellmann Éva (1979, Marosvásárhely) költő, szerkesztő, kritikus
Ferencz-Nagy Zoltán (2001, Brassó) költő
Gerencsér Anna (1994, Budapest) író
Gyürky Katalin (1976, Debrecen) irodalomtörténész, kritikus, műfordító
Ilyés Krisztinka (1999, Keszthely) költő
Izer Janka (1996, Budapest) író, költő
Kopriva Nikolett (1996, Munkács) író, költő
Kovács Áron (2002, Miskolc) költő
Kovács Újszászy Péter (1996, Kolozsvár) író, műfordító
Kudelász Nóbel (1975, Gyulafehérvár) költő, író, televíziós szerkesztő
Laczkó Vass Róbert (1976, Gyergyóremete) színművész, énekes, költő
Lakatos-Fleisz Katalin (1978, Nagykároly) tanár, irodalomtörténész
Lázár Kinga (2001, Barót) költő, diák
Miklóssi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Murányi Sándor Olivér (1974, Székelyudvarhely) író
Pethő Lorand (1983, Bánffyhungad) költő, műfordító
Péter Beáta (1982, Csíkszereda) író, teatrológus, újságíró
Sántha Attila (1968, Kézdivásárhely) költő, író, irodalomtörténész
Szabó Fanni (1999, Dombóvár) költő
Szakács István Péter (1957, Székelyudvarhely) tanár, író, publicista, irodalomtörténész
Szedler H. Réka (1996, Budapest) költő
Törteli Réka (2000, Zenta) költő, festőművész
Vajda Anna Noémi (1978, Sepsiszentgyörgy) író
Varga Melinda (1984, Gyergyószentmiklós) költő, szerkesztő
Viola Szandra (1987, Szentes) költő
Zorkóczy Zenóbia (1971, Székelyudvarhely) színésznő, előadóművész

Lapszámunkat **Bajkó Attila** (1975, Csíkszereda) képzőművész műveivel illusztráltuk.

NYOMVONAL

– Ha vadakkal dolgozol, az embereknek addig tetszik, amíg hasznuk van belőle. Valakik most más haszonra hajtanak: erdész kollégám figyelmeztetett, idén pontos térképet kaptak az államhatalomtól, hol halad majd az autópálya. Senkinek nem veszik figyelembe a véleményét, mivel állítólag román nemzeti érdek, hogy Észak-Erdélyt összekössék Moldvával az Unirii elnevezésű autópályával. A legvadasabb területeinken vezet a nyomvonal. Így a medvék, a farkasok és a hiúzok napjai meg vannak számlálva – hajtja le fejét szomorúan Lukács vadőr. Kis szünetet tart, majd folytatja, hogy már azon gondolkodik, hogy fennebb költözik varsági családi birtokára, vagy egyenesen ki Kanadába, ahol még nem sikerült teljesen tönkretenni a vadont. Eddig csak a fakitermelők zavarták vadőri munkáját, most jönnek az utászok. Az emberi kapzsisággal nem lehet semmit kezdeni, ezt a szellemet kiengedték a palackból, visszazárni már az idők végéig sem lehet. Nem szereti, ha az embert bárki is állatnak nevezi, mert az állat színtéle elégedett. Az ember örök elégedetlen, és ezt fejlődésnek nevezi, miközben erkölcei a technikával fordítottan arányosan fejlődnek, érzékszerveiről nem is beszélve.

Szomorúan indulunk ki Söröspatakra és Tódor-kútjára feltölteni a szórót. Vajon meddig tudjuk még végezni ezt az igenis fontos műveletet? Mikor ér utol minket az új vasparipa, leállósávjaival, pihenőhelyeivel és benzinkútjaival? A végső időket éljük, bármennyire hétköznapi egymásutánjának látjuk sorsunkat.

Betesszük a csörlőt, a láncot és két zsák kukoricát a terepjáróba. Kinyitom a kaput, aztán visszazárom. Elhagyjuk Parajdot. Ilyenkor Lukács vadőr felszabadul, vidáman mesél, a térerő hiánya nem gond számára. Miközben beszél, ki-kipillant oldalra. Elképesztően éles a látása, a legapróbb mozgást is azonnal észreveszi az erdőben. Lombhullató szakaszon megyünk megetetni a pisztrángivadékokat, onnan fel a fenyőhatáron túlra, hogy a medvék is egyenek. Nem sietünk. Órát nem szabad mondani, hogy mikor érsz vissza a vadonból, tanítja, mert azt nem te szabad meg, hanem az erdő.

Hosszan nézem, ahogy guggolva szórja a tápot a kis pisztrángoknak. Megvárja, amíg nem csapnak fel a tó tetejére.

Ebből arra következtet, hogy jóllaktak. Egy hosszú nyelű kéfével kitakarítja a leveleket a befolyóból, hogy áramolni kezdjen a friss patakvíz, majd folytatjuk utunkat felfelé a Kiságon. A patak most jobbra kanyarog mellettünk. Lukács egyszer csak satuféket vág, és mereven negyvenöt fokba néz. Jó időbe telik, amíg eljut agyamig a történet: egy jókora medve áll a patak közepén, orrát lehajtja, mintha nagyon figyelne valamit. Halálszik, jegyzi meg a vadőr, majd hozzáteszi, illet itt még ő sem látott. A medve mozdulatlan, mintha csak szobor volna valahol Berlin kellős közepén. Nemhiába említettem épp a német fővárost, hiszen szimbóluma a barnabundás. Az állat továbbra is a vizet kémleli, Lukács vadőr kikapcsolja a motort. Ösztönösen fényképezőgépem után kapok, de exponálni már nem marad idő. A medve felénk fordítja fejét, majd orrát a magasba emelve kémlel, aztán fújni kezd, kirohan a patakmederből, és eltűnik az erdőben. Most sem érvényesült a vadászatod, nevet Lukács, és kifejti, a fotó, ha nem kerül is vadéletekbe, bizonyos tekintetben hasonlít a vadászathoz. Itt szintén megragadjuk az állat arcát, és magunkkal visszük. Sőt, még dicsekszünk is vele. Kikerül a Facebookra és az Instagramra, hogy induljon a lájkvadászat. Legönzletlenebbek csak akkor lehetünk, ha az embernek az agya fotóz csupán. Most is ez történt. Így a medve kizárólag

kettőnké marad. Mesélhetek feje alakjáról, magasságáról és bundája árnyalatáról, tekintete, melyet ránk szegzett, leírhatatlan. Hallom a hangot, ahogy dobogva távozik a fenyvényen, az ördögbordák között ott maradnak nyomai. Kiszállunk, megvizsgáljuk, a vadőr mondja, közepes vad, egyedül indult halászni. Biztosan volt már sikerélménye, másképp nem űzné ezt a mesterséget.

Az autó motorja begyullad, tovább haladunk felfelé a nyomvonal mentén, miközben Lukács arról mesél, az autópálya kettévágja a vadpopulációkat, hiába vezetnek majd át felette vadátjárók. Hosszú idő, amíg a vadak megszokják a zajt, és alkalmazkodnak az új helyzethez. Addig beltenyészet alakul ki, mert nem tudnak egyik völgyből a másikba átjárni egymáshoz. A növények ugyancsak megsínylik majd a sztrádát, jó néhány ki fog pusztulni. A zajt, a port semmilyen élőlény nem szereti. Az ember sem, mégis együtt él vele, és igyekszik örületbe kergetni környezetét.

Elérjük a fenyőszintet, a levegő hasít, érzi a tudóm, hogy hegyen vagyunk. Söröspatak elég közel van a Bucsintetőhöz, fakitermelés szempontjából már a gyergyói falvakhoz tartozik. Borzontól járnak ide fát vágni úgy, hogy nem is szólnak erről előre a vadőrnek, aki vadászcsoportjával együtt drága pénzen bérlé a területet. Ilyenkor fél évekre is leáll az etetés és a vadászat, amíg nem végez-

Murányi Sándor Olivér

nek munkájukkal a favágók, és el nem takarítják a tömérdek hulladékot. Most szerencsére kihaltak tűnik a táj, nem úgy, mint egy alkalommal, amikor a szórón medve helyett dömpert fogadott... Kiszállok a terepjáróból, kinyitom a sorompót, aztán mögöttünk visszazárom. Pár száz méterrel fennebb még egy sorompó, elvégzem ugyanezt a műveletet, hogy egyik legkedvesebb helyemhez érkezünk. A patak mellett a hatalmas fenyők között mindenféle virág és moha láttán állandóan arra gondolok, akár Unkasz is szokellhetne itt helyettünk a magas zöld növényzetben. Eszembe jutnak az indiánok, akik közül harminc milliót irtott ki a fehér ember, hogy felépítse az új világát. Nem szeretnék addig meghalni, amíg

nem találkozom velük személyesen rezervátumaikban, hogy bocsánatot kérjek a sápadtarcúak nevében, akik a bennszülöttek földjén azt a vasparipát építették, ami Lukács vadőr számára most az autópálya.

Kivesszük a terepjáróból a kukoricát, vállamra vetem a zsákot, a vadőr kezében a láncsal és a csörlővel lépked halkán előttem. Kiérünk, leeresztjük a szórót, feltöltjük, majd visszahúzzuk. Újra lesz étele a medvéknek. A jól végzett munka örömeivel indulnánk haza, amikor a közelben észreveszek egy hatalmas medvenyomot, mellette egy utászeljessel. Lukács vadőr utánam jön, hosszan vizsgálja, majd csak ennyit mond:

– Autópálya- és medvenyomvonal...

vers

Törteli Réka

Leigázva

Egykor mohón nyelt, mint a futóhomok.
Amikor meglátogattuk, érintetlenül hevert az ölében a tálca.
Megszólt volna végre, de kármínvörös sugárban tört fel belőle a hányadék.

Megátkozott Trevi-kút volt,
hol az összes pénzérme hiábavaló.
Tudta, már nem tér vissza többet.
A lábainál leigázva feküdtek a tritónok.

Márványtorzók hidege

A homlokát törölgettem,
öklendezett az átizzadt
lepedők szagától.

Hallgattam, ő utazott.
Mezítláb futott egy zuzmós
tundrán, átkelt egy kaktuszligenen.
Függőkeretek maradványai között
rejtőzött, ahol túléltek a gyümölcsök,
és a víz kristálytisztá, ahol madárcsontokkal
tölti meg ékszeresdobozát, ahol az ujjai
hasít a márványtorzók hidege.

És még itt sem tudta elkerülni a halált.

Kovács Újszász Péter

Ibolya

Bolyhos levelek mozdulnak a fényben.
Villamos fékez a tömbház előtt.
Az emberek üveggolyók.
A járműből az utcára gurulnak.
Résnyire nyílt ajtó választ el minket.
A víz hangján értjük egymást.

képregény

HŐSEMBER
ÉS TRÖMPLI

OSZTÁLYTALÁLKOZÓ

írta: Szabó Kriszta és Sárosi Máttyás
rajzolta: Sárosi Máttyás